

Tartu Ülikool  
Sotsiaalteaduskond  
Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond

**NOORED MEEDIA TEKSTIDE LOOJANA  
KOOLILEHTEDE NÄITEL**  
Bakalaureusetöö

Triin Kübar  
Juhendaja: Veronika Kalmus, PhD

Tartu 2009

# SISUKORD

SISUKORD.....	2
SISSEJUHATUS.....	3
1. TEOREETILISED LÄHTEKOHAD.....	7
1.1 Meediapädevus.....	7
1.2 Kas koolileht peaks kopeerima professionaalset trükimeediat?.....	9
1.3 Koolilehed ja meediaõpe Eestis.....	11
1.4 Varasemad uuringud.....	13
1.4.1 Meediaõpetuse uurimine.....	14
1.4.2 Noorte meediakäitumine internetikeskkonnas.....	15
1.5 Uurimisküsimused.....	15
2. METOODIKA JA VALIM.....	16
2.1 Meetod.....	16
2.2 Analüüsikategooriad.....	18
2.2.1 Žanrite valik .....	18
2.3 Valim.....	21
3. TULEMUSED .....	23
3.1 Populaarsemad žanrid.....	23
3.2 Kellele antakse sõna?.....	25
3.3 Õpilaste meelisteemad koolilehes.....	26
3.4 Artikli laad – ümberjutustav, arutlev või informeeriv?.....	28
3.5 Pealkirjade informatiivsus.....	29
4. JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON.....	32
4.1 Vastused uurimisküsimustele.....	32
4.1.1 Milliseid žanre kasutatakse?.....	32
4.1.2 Millised on populaarsemad teemad?.....	34
4.1.3 Kes on allikad?.....	35
4.1.4 Millises laadis, toonis on lugu kirjutatud?.....	35
4.2 Meetodi kriitika.....	36
4.3 Võimalikud edasiarendused.....	36
KOKKUVÕTE.....	37
SUMMARY.....	39
KASUTATUD KIRJANDUS.....	41
LISAD.....	44
Lisa 1. Kodeerimisjuhend.....	44
Lisa 2. Juhtkirja/toimetuse veeru näited.....	47
Lisa 3. Arvamusloo näide.....	49
Lisa 4. Küsitluse näide.....	50
.....	50
Lisa 5. Probleemloo näide.....	51
.....	51
Lisa 6. Persooniloo näide .....	52
Lisa 7. Omaloomingu näide.....	56

## SISSEJUHATUS

Tänases maailmas ümbritsevad meediasõnumid meid laviinina kõikjal. Ajalehtedes uudiste lugemine ja õhtul Aktuaalse Kaamera vaatamine on igaühe isiklik valik, aga sellest rohkemgi pommitatakse meid meelelahutusega, kutsutakse tarbima. Internetis vilguvad värvilised lingid juhatavad lehekülgedele, mida ise otsida ei oskaks, raadio ja televisioon mängivad taustaks avalikus ruumis. Reklaamitegijad kasutavad peeneid psühholoogilisi nippe, et mõjutada auditooriumi alateadvust, väärtushinnanguid ja tarbimisotsuseid.

Noorte ettevalmistamine selliseks maailmaks on väga oluline: meediapädevus on infoühiskonna toimimise üks alustalasid. Meediasõnumite hulgas toime tulemiseks ja selle kasutada oskamiseks on vältimatu arendada praktilisi oskusi meediavahendite kasutamiseks. Lisaks kasutamisele on oluline ka oskus nähtut-kuuldut kriitiliselt analüüsida, seda nii kvaliteedi mõttes kui ka püüdes enda jaoks tähelepanu vääritavalt ebaolulisest eristada.

Hennoste (1999) on kirjeldanud ajalehe lugejale vajalikke oskusi:

- Lugeja peab teadma, mida saab ja mida ei saa ühest või teisest väljaandest leida
- Lugejal peavad olema teadmised, mis lubavad ajakirjandust läbi näha
- Lugejast peab kasvatama kriitilise ajakirjanduse tarbija, kes teaks ja oskaks nõuda kindlat kvaliteeti.

Viimane näitab, et lehelugejalt ei peaks eeldama meedias orienteerumiseks vajalike oskuste iseseisvalt omandamist, vaid ka algallikas ise peaks harimisele tähelepanu pöörama.

Tornero (1997) on meediatarbijale vajalikke oskusi kirjeldanud Hennostega sarnaselt, nimetades oluliseks veel lugeja teadlikkust meedia valimise protsessist (reklaamiandjate ja kanaliomanike mõjutused, teemade valimine taotlemaks suuremaid

müüginumbreid jne). Lisaks meedia oskuslikule ja kriitilisele tarbimisele peaks teadlik kodanik oskama meediat kasutada vajadusel ka selleks, et kodanikuühiskonnas oma häält kuuldavale tuua. Seda võib näiteks teha osaledes ajalehtede arvamuskülgede diskussioonides. Oma arvamuse avaliku väljendamise võimalused on paari viimase aastaga hüppeliselt kasvanud: kõik on oodatud osalema internetifoorumite ja uudisportaalide kommentaariumite aruteludes, kirjutama isiklikes blogides.

Otseselt noortele suunatud ajakirjandusväljaanded on samuti kolinud internetti, tegevuse on lõpetanud paberil ilmunud Stiina, Postimehe noortelisa Hip! ja unustusse vajunud Meie Meel. Kui endised väljaanded kutsusid keskkoolinoori üles kaastööd tegema, oma tegemistest ja mõtetest rääkima, siis praegune „noorte hääl“ on hajunud internetiavarustesse.

2007. aasta novembris Postimehe poolt käimalükatud noortele suunatud ning kooliõpilastest autoreid kaasata ihkav noorteportaal [www.cool24.ee](http://www.cool24.ee) hingitses autorite puuduses vaid mõned kuud. Kuigi lehekülge pole internetist maha võetud, pärinevad viimased kaastööd 2008. aasta veebruarist. Suurimat ja üle-eestilist noorte uudisteportali ei sündinud.

Tekib tõsine oht, et paljudest noortest võivad saada passiivsed tarbijad, kes ise sõna võtta ei taha ja ei oska. Ka koolis ei tohiks ajaleht olla õpetaja käsul ja hinde sunnil sündiv üllitis.

Koolilehtede tekstid aitavad analüüsida noorte arusaamist meediast üldse, samuti näitavad, millised teemad on neile südamelähedased. Koolilehtede uurimisest saadud teadmisi saab kasutada näiteks meediaõpetuse arendamisel või noortele suunatud meedia kvaliteedi parandamisel.

Üks suuremaid koolimeedia koolitajaid on Eestis peamiselt Tartu Ülikooli ajakirjandustudengitest koosnev Noorte Meediaklubi, mis tegutseb juba 2003 aastast. Kord aastas korraldatakse suurt koolilehtede laagrit, lisaks kujunduskoolitusi. Igal



kevadel korraldatava koolilehtede konkursi arhiiv annab tänuväärse pildi, millest ja kuidas noored kirjutavad.

Noorte kooliajakirjanike vastu tekkiski mul suurem huvi Meediaklubi ridades loenguid pidades. Peagi sai selgeks, et ainuüksi „kuiva“ formaadi ja reeglite õpetamisest ei piisa. Ajakirjandust ei saa teha sarnaseks faktide õppimisel põhinevale koolitunnile, kus õpilased hoolsalt konspekteerivad ja kõike tõe pähe võtavad.

Kuidas aga ergutada noori küsima? Milliseid elulisi näiteid saaks loengus tuua, et tuua teemat neile lähemale ja õhutada kaasa mõtlema? Kuigi koolilehtede konkursi lehti sirvides võis saada mingi üldmulje lehtede sisust ja olemusest, tahtsin ma koolilehtede lemmikteemasid ja –tegulasi lähemalt vaadata, et saada täpsemat infot, mis noori huvitab ja motiveerib.

Käesoleva uurimustöö eesmärk ongi kaardistada koolilehtede sisu hetkeseisu, anda ülevaade populaarsematest žanritest ja teemadest, enamkasutatud allikatest, artikli stiili ja pealkirjastamise praktikate kohta. Saadud tulemused on analüüsitud meediapädevuse teoreetilistest alustest lähtuvalt ja suhestatud noorte meediakäitumist ja harjumusi käsitlenud varasemate uurimustega.

Suurem osa antud uurimuse andmestikust on kogutud samanimelise seminaritöö raames. Seminaritöös püstitasin põhilised uurimisküsimused (žanrid, teemad, allikad ja artikli laad) ja koondasin kodeerimistabeli tulemused. Bakalaureusetöoks lisasin uurimisküsimusi ning parandasin seminaritöös ilmnunud andmekogumisel tekkinud vead. Näiteks moodustasid seminaritöös teemade loetelus üle 20% „muude“ alla kategoriseeritud artiklid – tuli olemasolevaid kategooriaid laiendada (nt. lisandus „Hobidele“ ka vaba aeg üldisemalt) ning kategooriaid lisada („Üldisemad ühiskonnaprobleemid“).

Bakalaureusetöö vaatab põhjalikumalt ka erinevate kategooriate omavahelisi seoseid, suhestab uurimistulemusi teemaga seonduvalt tehtud varasemate uuringutega ning

süveneb seminaritööst enam meediapädevuse teooriasse. Kuigi tegemist on kvantitatiivse analüüsiga, pöörab bakalaureusetöö seminaritööst enam tähelepanu ka kvalitatiivsetele näidetele, mis aitavad paremini kooliajakirjanduse tendentse näitlikustada.

Minu bakalaureusetöö koosneb neljast põhiosast. Esimene, teooriaosa, tutvustab meediapädevusega seotud diskursust, professionaalse ja kooliajakirjanduse seoseid, meediaõppe tausta Eestis ning kooli- ja noortemeedia teemal tehtud varasemaid uuringuid.

Teine osa kirjeldab valimit ja kasutatud metoodikat. Kolmandas peatükis on esitatud kvantitatiivse kontentanalüüsi tulemuste kokkuvõte, millele järgnevad analüüs ja diskussioon. Lisades on toodud näiteks iseloomulikumaid eri žanrite artikleid.

# 1. TEOREETILISED LÄHTEKOHAD

## 1.1 Meediapädevus

Uue meediaga kaasneva sõnavabadusega seoses on räägitud demokraatia arengust, sest nüüd saavad ka noored ja lapsed ennast vabamalt väljendada ning vanemad ei pea rääkima nende eest (Kellner 2002).

Meediapädevuse (*Media literacy*) mõiste võeti kasutusele U.S.A-s 1980. aastatel. Alguses oli see peamiselt seotud laste meediakeskkonnaga, kritiseeriti peamiselt meedia vägivaldsust ja kommertsialiseerumist. Siiski on „meediapädevus“ laiem mõiste kui „meediaõpe“, mis seostub eelkõige koolitundidega (Carlsson 2006).

Kriitiline meediapädevus laiendab kirjaoskuse mõistet ja haarab erinevaid massikommunikatsiooni vorme. Meediapädevus aitab kriitiliselt analüüsida suhteid meedia ja auditooriumite vahel, mõtestada informatsiooni ja võimu. Sellega on seotud oskused lahti mõtestada meedia koode, kritiseerida stereotüüpe, domineerivaid väärtusi ja ideoloogiaid, kompetentsus interpreteerida meedia loodud mitmemõttelisi tekste. Meediapädevus aitab inimestel hinnata meedia sisu, aru saada meedia mõjudest ja kasutusvõimalustest, kasutada meediat mõistlikult ja luua alternatiivset meediat (Kellner & Share 2007).

Livingstone (2002) märkis, et laste hääled on hakanud avalikkuses kuuldamaks muutuma. Noored on kaua olnud meedia jaoks eelkõige subjektid, nende jaoks on kujundatud poliitikat, et kaitsta lapsi võimalike ohtude eest. See traditsioon on nüüd muutumas, et tunnustada noorte õigusi. Näitena tõi Livingstone (2002) rahvusvaheliselt tunnustatud laste televisiooni eriõiguse (*Children`s Television Charter*), mis määratleb lisaks keeldudele (nt kajastada seksi ja vägivalda) ka selle, et laste programmis peaksid olema kõrgkvaliteedilised saated, mis on tehtud spetsiaalselt neile. Saated peaksid noori

vaatajaid arendama, mille kaudu nad saaksid kuulda, näha ja väljendada enda kogemusi, et saada selgust oma kohast ühiskonnas.

See põhimõte kehtib lisaks televisioonile kindlasti ka teiste meediakanalite suhtes. Koolileht on hea väljund, et enne “suurde maailma” minekut oma meediaoskusi kooli miniühiskonnas toimuvast kirjutades proovile panna ja arendada.

Meediapädevus tähendab seega rohkemat, kui koolitunnis meedia toimimise mõistmiseks vajalike teoreetiliste teadmiste andmist. Praktilisel kogemusel on oluline roll õppimaks, kuidas reaalsust konstrueerida ja tähendusi luua (Carlsson 2006).

Livingstone (2002) märgib, et lapsed ja noored on sellises eluetapis, kus nad on enim motiveeritud ehitama oma identiteeti, moodustama uusi sotsiaalseid rühmitusi ja looma alternatiive olemasolevatele kultuurilistele tähendustele.

Üheks selliseks võimaluseks on meediumina kasutada ka Interneti. Meelelahutuse ja koolitööks vajalike materjalide otsimise kõrval tegeletakse ka eneseväljenduse ehk sisuloomega. Soovitakse ju ka rate.ee portaalis pilte üles riputades ja teisi kommenteerides ennast väljendada ja „märki“ maha jätta.

Blogipidamise ajendid aga lähtuvad eelkõige minakesksest vajadusest olla originaalne, teistest eristuda. Peamise suuremat individuaalsust ja loomingulist vabadust võimaldavate sisuloomepraktikate (blogipidamise ja kodulehekülje tegemise) mitteharrastamise põhjusena nimetasid õpilased vajaduse puudumist, küllaltki olulisel kohal oli ajapuudus (Kalmus 2008).

Kui varasematel aastatel on lapsi ja noori meedias peituvate ohtude (vägivald, majanduslik ärakasutamine) eest püütud kaitsta piirangute seadmisega, siis nüüdisajal on see interneti võimalusi arvestades muutunud väga raskeks, kui mitte võimatuks. Carlsson (2006) viitab, et meediakirjaoskuse arendamine annab noorte ohtude eest kaitsmisel paremaid tulemusi kui internetilehekülgede tehniline filtreerimine või blokeerimine.

## **1.2 Kas koolileht peaks kopeerima professionaalset trükimeediat?**

McQuail (2003: 383-384) toob meedia mõjudena välja järgmised faktorid:

- uudismälu tekkimine – meedias esitatud uudiste lühiajaline kognitiivne mõju
- kõneaine kujundamine (*agenda setting*) – meedia mõju teemade aktuaalsuse tõstatamisele ja avaliku arutelu loomisele
- raamistamine (*framing*) – uudises kajastatud sündmusele konteksti loomine
- individuaalse reaktsiooni teke – teate vastuvõtu ettekavatsemata või ettenägematu tagajärg üksikisiku jaoks
- kollektiivse reaktsiooni teke – sarnaste individuaalsete reaktsioonide koondumine, millele järgneb kollektiivne reguleerimata ja mitteinstitutionaalne tegevus
- arengu edendamine – kasutades kampaaniaid ja teisi mõjutamisvahendeid, muudetakse pikemaajaliselt personaalsete suhte võrgustikku ja kogukonna või ühiskonna võimustruktuure
- uudiste levik – teadlikkuse levitamine teatud sündmuste kohta
- innovatsiooni levik – näiteks tehnoloogiliste uuenduste omaksvõtmise protsessi edendamine ühiskonnas läbi sagedase reklaami või suure avalikkuse tähelepanu
- teadmiste levik – uudiste ja informatsiooni leviku tagajärjed sotsiaalsetes gruppides
- sotsialiseerumine – meedia mitteformaalne panus õppimisse, normide ja väärtuste omaksvõtmisse ja käitumisootuste tekkimisse teatud sotsiaalsetes situatsioonides ja rollides
- sotsiaalne kontroll – süstemaatiline tendents edendada aktsepteeritud käitumismudeleid
- sündmuslikud tagajärjed – meediainstitutsioonide roll kriitiliste sündmuste lahenduste kujundamisel
- reaalsuse defineerimine ja tähenduste konstrueerimine jne.

Tiit Hennoste: „Minu veendumus on, et koolimeedia peab olema samasugune nagu suur meedia (...) Ta ei saa seda täpselt kopeerida, kuid tema aluseks olevad printsiibid peaksid

olema samasugused (...) Inimene kaldub oma koolilehe kogemusi ja arusaamu üle kandma ka muule ajakirjandusele.“ Hennoste arvates peaks koolinoored õppima mõistma, miks on artiklid teatud viisil kirjutatud ja kuidas neid mõista, noored ei tohiks lugeda lehte nagu õpikut ja kõike tõe pähe võtma (Hennoste, 1999).

Hennoste on koolilehtede kohta öelnud: liiga tihti pole koolides tegu mitte ajalehega vaid pigem kunagise nõukogudeaegse seinalehe uusvariandiga. Hennoste koostatud meediaõpetuse mapp gümnaasiumile (Hennoste 2000) meenutab igati näpunäiteid professionaalsele ajakirjanikule.

Meediaõpetajad ise aga arvavad, et koolileht peaks lisaks traditsioonilise lehe ülesannetele (anda teavet, aidata paremini elus hakkama saada) pöörama enam tähelepanu lehetegijatele endale, nende arengule läbi lehetoimetamise kogemuse.

Paide Gümnaasiumi meediaõpetaja Ülle Rohtma nimetab trükises „Meediaõpetus üldhariduskoolis“ koolilehe ülesannetena:

- kasvatada kriitilist ja asjatundlikku meediatarbijat/loojat
- arendada õpilaste oskusi luua erinevates žanrites meediatekste
- õpetada praktilise tegevuse kaudu meedia tegelikku toimimist
- õpetada osalema demokraatliku koolielu isekorraldamises
- õpetama vastutama oma sõnade eest
- luua võimalused noorte kahepoolseks suhtlemiseks meediaga
- õpetada järgima meediaeetikat
- õpetada tegema meeskonnatööd
- arvestada erinevate huvirühmadega
- õpetama nägema positiivset, seda ära tundma

(Rohtma 2004).

Koolilehe ülesanded kirjeldavad osaliselt meedia mõjusid üldisemalt. Meediaõpetajad panevad põhirõhu õpetamisele-arendamisele, kuid koolileht peaks sarnaselt

professionaalsele meediale tegelema kõneaine kujundamisega, looma koolielu sündmustele laiemat konteksti, aitama kaasa uudiste ja teadmiste levikule ning sotsialiseerima kogukonda.

„Selleks, et luua ajakirjandust noortele inimestele, me peaksime investeerima noortesse endisse, et nad saaksid neile sobivat ajakirjandust luua. Kui noored varustatakse võimaluse ja vahenditega eneseväljenduseks, siis nad seda võimalust ka kasutavad“ (Rother 2006: 220).

Seega peaks koolileht sisu ja kvaliteedi poolest püüdlema professionaalse meedia traditsioonide poole. Noori julgustatakse otsima kirjutamiseks asjalikke teemasid, järgima meediaeetikat jne. Meediaõpetajad pööravad ametiülesannetest lähtuvalt rohkem tähelepanu pedagoogilistele väljakutsetele, suunavad toimetuse tööd ja analüüsivad tulemusi. Kuid siiski ei saa koolilehte vaadata kui üksnes õppevahendit või viisi ajakirjanduse „mängimiseks“ – väljaande teemad ja mõju lugejaskonnale on reaalsed. Seda, et noored tegevuse kaudu arenevad, näen ma pigem protsessile lisanduva väärtusena.

### ***1.3 Koolilehed ja meediaõpe Eestis***

Koolilehtede tänast täpset arvu on võimatu määratleda, kuna lehed tekivad ja kaovad aastate jooksul vastavalt asjast huvitatud keskkoolinoorte ja aktiivsete meediaõpetajate-juhendajate olemasolule. Ka on meediaõpetuse tase koolides väga erinev: on spetsiaalseid meediakallakuga klasse, osades koolides pakutakse ajakirjandust valikainena, võib tegutseda meediaring või toimetavad noored omast entusiasmist ilma väljaõppe ja juhtkonna poolse toetuseta. Korraldatakse meediateemalisi õpilaskonverentse, viiakse läbi uurimusi jne.

Koolilehe kui ajakirjandustoote tegemise ja lugemise õpetuslik mõju on kõrge. Eestis pole koolileht sisult õppevahend, seda pole väljaandjad üldjuhul eesmärgiks seadnudki. Koolileht avaldab materjali ja toimetus pakub tegevust, mis toetab õpilase sotsiaalset,

esteetiliselt, kognitiivset ja kõlbelist arengut ning arendab õpilastes oma arvamuse avaldamise oskust (Tambaum 2000: 102).

Läbiva teemana on meediamaterjalid kõige selgemini õppevahenditesse kirjutatud emakeeles ja kirjanduses. Enamasti on küll tegemist traditsioonilise verbaalselt orienteeritud žanripõhise õpetusega, mille peamiseks eesmärgiks on anda õpilastele oskuse meediatekste luua, ent viimastes õppekomplektides kõneldakse ka meediategelikkusest, põhjustest, miks ei saa meediat alati usaldada, õpitakse tekste kriitiliselt lugema, neis kasutatud mõjutamisvõtteid läbi nägema, tutvustatakse võrgumaailmaga seotud küsimusi, suunatakse õpilasi infot otsima, arutlema interneti positiivsete ja negatiivsete külgede üle jne. Teistes ainetes on meedia läbiva teemana ebaselgem ning kasutatakse pigem n-ö ajaleht koolitunnis tüüpi tõlgendusi (Hindrikson 2007).

Koolilehe kujunemisel on suur roll ka selle juhendajal-meediaõpetajal. Juhendamispäraseid on erinevaid – üksnes keeleteoimeaja ülesannetest kuni meeskonna ja kajastavate teemade määramise-valimiseni.

Käsiraamatus "Meediaõpetus üldhariduskoolidele" nimetatakse juhendaja ülesandeks meeskonna kujundamist. Juhendaja peab olema nõuandja, julgustaja, konfliktide lahendaja, tunnustaja. Õpetaja ülesanne on õpetada tunnetama vastutuse määra (nt. tähtaegadest kinnipidamine). Õpetaja peab ka jälgima, et ajaleht ei kujuneks vaid sõpruskonna väljaandeks. Õpetaja peab juhtima õpilasi probleeme nägema ja neile lahendusi otsima. Toimetuse koosolekutel peaks ühiselt kajastatavate teemade üle arutlema, õpetama lehetegemise tehnikaid ja intervjuerimist ning otsustama lehe levitamise küsimused. Samuti peaks pärast iga lehe ilmumist seda analüüsima. (Rohtma 2004).

Muidugi võiks meediaõpetuses püüelda maailmapraktika poole. Kanada meediakoolitaja Lee Rother on meediaõpetuse peamiseks eesmärgideks nimetanud järgmisi:



- olla sotsiaalselt konstruktiivne - meediaõpetus peaks baseeruma sotsiaalsel interaktsioonil ja omama kasutust erinevates diskursustes
- olla osaks demokraatia toimimise õpetamisest
- anda noortele võimalus harjutada ja arendada kriitilist mõtlemist nii kohalikel kui ka globaalsetel teemadel
- arendada kriitilisi ja informeeritud kodanikke

(Rother 2006).

Meediaõpetus koolis on liikumas kriitilise, analüüsivõimelise ja teadliku meediatarbija kasvatamise suunas, kes oskab kasutada meediat vajaliku teabe leidmiseks, saadud teavet hinnata ning kasutab meediat oma eesmärkide saavutamiseks. Meediaõpetuse ülesanne pole enam noori ainult "lugema" õpetama, vaid ka ise meediatekste koostama. Meediaõpetus peaks toetama noorte lugemis- ja kirjutamisprotsesside arengut ning isikliku kogemuse ja analüüsi arengut nii lugeja kui ka kirjutajana (Buckingham 2003).

## **1.4 Varasemad uuringud**

Eesti kooliajakirjandust on ka varem uuritud, kuid senini on keskendutud peamiselt meediaõppele pedagoogilisest seisukohast lähtudes (Hindrikson 2007, Kurm 2004, Tambaum 2000).

Ka on vaadeldud võimalusi kasutada ajalehte ainetundides abistava õppevahendina. Eesti Ajalehtede Liit algatas 1998. aastal projekti „Ajaleht koolitunnis“. Projekti eesmärkideks nimetati parandada õpilaste lugemisharjumust ning mõtlemis- ja analüüsivõimet. Loodeti suurendada õpilaste huvi ja motivatsiooni õpitava vastu, sest ajalehed pakuvad õppematerjali, mis on otseses seoses igapäevase eluga (EALL trükkis „Ajaleht koolitunnis“ 1998).

Otseselt mitte kooliajakirjandusega seotult on uuritud noorte meediakäitumist internetikeskkonnas (Beljajev 2006), mis aga aitab pilku heita nende käitumismustritele ja näha, millised teemad peamiselt huvi pakuvad.

#### **1.4.1 Meediaõpetuse uurimine**

Tiina Tambaum (2000) saatis koolilehtede uurimiseks 1998. aastal ankeete kooliajalehtede õpilastoimetajatele, juhendavale õpetajale ja koolidirektorile. Valikvastustega küsimustiku eemärk oli kindlaks teha, miks koolides ajalehte tehakse, kes ja kuidas seda teevad ning kuidas lehte kasutatakse. Küsimustele vastas 153 kooli, mille hulgast 102-s koolilehte ka välja anti.

Ka koolilehte saab võtta kui ajalehte, mida koolitunnis kasutada. Tambaumi (2004: 32) andmetel kasutati seda küll peamiselt emakeeletunnis trüki- ja keelevigade otsimiseks.

Tarmu Kurm järeldas oma magistritöö „Eesti üldhariduskoolide valmidus meedia õpetamiseks läbiva ainenä“ tulemusena, et 2004. aastal polnud Eesti meediaõpetajad meediaõpetusega alustamiseks reaalselt valmis.

Meediaõpetuse vajalikkuse mõistmine, meediaõpetuse võimaluste nägemine, suhtumine konstruktivistlike aktiivõppe meetodite kasutamisse ning õpetajate endi arusaam oma valmisolekust meedia õpetamiseks ei takista ligikaudu pooltel õpetajatest meediat õpetada. Kõige suuremaks takistuseks kriitilise ja konstruktivistliku meediaõpetuse elluviimiseks on aga õpetajate ebapiisav meediapädevus.

(Kurm 2004:87-88)

Tambaumi (2002) arvates on kooliajaleht hea vahend õpetamiseks noori ajakirjandust tarbima. Kooliajakirjandus kasvatab tulevikuühiskonna aktiivset liiget. Kooliajaleht toetab õppimise tulevikustrateegiaid ja –meetodeid.

### **1.4.2 Noorte meediakäitumine internetikeskkonnas**

Beljajev analüüsis bakalaureusetöös küsitluse „Õpilane ja meedia 2005“ põhjal koolinoorte aktiivseid ja passiivseid tegevusi Internetis. Populaarsemateks tegevusteks oli meilide saatmine, failide allalaadimine, otsingumootorite kasutamine, jututubades ja foorumites suhtlemine, piltide üleslaadimine ning *online*-kommentaaride lugemine (Beljajev 2006).

Eelnevalt loetletud tegevused näitavad noorte oskust huvipakkuvast informatsioonis orienteeruda. Samuti demonstreerib selline loetelu suurenenud internetikasutusega tekkinud vajadust kriitilise lugemise oskuse järele. Millist informatsiooni võtta tõepähe, millist mitte? Kui palju andmeid avaldada anonüümses keskkonnas enda koha?

Tunduvalt vähem kasutavad noored aga aktiivsemat lähenemist nõudvaid võimalusi nagu oma blogi pidamine, kodulehekülje tegemine või omaloomingu üleslaadimine. Huvitava tendentsina tuli uuringust välja, et nooremad õpilased (11-14 a.) täiendavad Interneti sisu võrreldes vanema vanusegrupiga (14-18 a.) oma tekstidega usinamalt. Autor järeldas, et tõenäoliselt on tänapäeva lapsed tulevikus oskuslikud arvutikasutajad, kui nad juba praegu aktiivselt erinevaid tegevusi katsetavad ja nende kaudu õpivad (Beljajev 2006).

## **1.5 Uurimisküsimused**

Meediakirjaoskusest aitab koolilehtede uurimisel aimu saada noorajakirjanike žanrite ja teemade valik ning viis, kuidas tekstid on koostatud. Kas olulisel kohal on meelelahutus või on koolilehe toimetajatel tahtmist ja julgust ka elulisematel teemadel sõna võtta, kritiseerida ja arvamust avaldada?

Sellest lähtuvalt olengi uurimisküsimused püstitanud järgnevalt:

1. Milliseid žanre kasutatakse?
2. Millised on populaarsemad teemad?

3. Kes saavad sõna, on allikad?
4. Millises laadis, toonis on lugu kirjutatud?
5. Kas artikli pealkiri annab piisavalt informatsiooni selle kohta, millest juttu tuleb?

## 2. METOODIKA JA VALIM

### 2.1 Meetod

Meetodina kasutasin töös kvantitatiivset kontentanalüüsi, mis aitab saada objektiivse, mõõdetava ja võrreldava sisu suurest andmehulgast.

Kui Tambaum kasutas magistritöös standardiseeritud küsitlust, siis võib meetodi ühe kõrvalmõjuna arvestada, et õpilaslehtede toimetajad-juhendajad vastasid läbivate teemade ja žanrite kohta juhuslikult, lähtudes sellest, mida ise olulisemaks pidasid või mis hetkel meelde tuli.

Käesoleva töö eesmärgid kattuvad kvantitatiivse kontentanalüüsi definitsiooniga:

- Kontentanalüüs vähendab vabalt eksisteeriva teksti palju väiksemaks kokkuvõtteks või teksti tähenduse representatsiooniks;
- Kontentanalüüs on uurimistehnika kommunikatsiooni nähtava sisu objektiivseks, süstemaatiliseks ja kvantitatiivseks kirjeldamiseks

(Marshall 1998: 114).

Kvantitatiivse sisuanalüüsi eesmärgiks oligi saada arvulisi andmeid koolilehtede sisu kohta, saada täpselt teada, millest ja kuidas koolilehe tegijad kirjutavad. Selline ülevaade aitab anda ka hinnangu noorte meediakirjaoskusele, aga ka huvidele üldisemalt.

Kodeerimistabeli koostamisel arvestasin meediapädevuse analüüsi elemente, andmeid koguti artiklis toodud sündmuse (*context*) ja teema (*processes and area*) ning allikate (*players and their competences*) kujutamise kohta. (Tornero 1997). Lisaks hindasin artiklikirjutajate oskust teemale arutlevalt ja kriitiliselt läheneda, vastandina kirjeldavale-jutustavale lähenemisele.

Ajakirjandust lugedes ja analüüsid peaks endalt küsima sarnaseid küsimusi nagu ajakirjanik esitab allikatele: kes? mida tegi? millal? kus? miks? (McBrien 2005).

Kuigi meediapädevusest ja selle tähtsusest noorte iseseisvaks eluks ettevalmistamisel räägitakse Eestis järjest rohkem, pole teksti- ja juhtumianalüüse käsitlevat kirjandust veel eriti saada.

Meediakirjaoskuse uurimisele on välja pakutud järgmisi lähenemisi:

- Ideoloogiline – analüüsib meediatekstides peituvaid ideoloogilisi sõnumeid, uurib meediatekstide mõju ühiskonnas ja kultuuris toimuvatele protsessidele, julgustab suhtuma skeptiliselt ideoloogial põhinevatele selgitustele ja seadma kahtluse alla tegelikkuse representatsiooni meedias.
- Autobiograafiline – lähenemine on auditooriumikeskne; analüüsib meediasõnumite mõju inimeste väärtustele, elustiilile ja isiklikele otsustele. Autobiograafiline lähenemine põhineb retseptsiooniteoorial, mis kujutab auditooriumi liikmeid aktiivsete meedias osalejatena, kes saadud sõnumite sisu ise oma teadmistest lähtuvalt enda jaoks mõtestavad. Sellele vastandub varasem „lugemismudel“, mis kujutas auditooriumi passiivse vastuvõtjana.
- Mittesõnalise kommunikatsiooni uuringud – vaatlevad meediasõnumite verbaalsele sisule lisanduva visuaalse poole (fotod, kujundus) mõju.
- Müüdi-analüüs – analüüsib mütoloogiliste lugude taasesitamist populaarkultuuris (eelkõige filmides.) nt. Heraklese sarnane kangelane tänapäeva suurlinnas.
- Produktsioonialementide analüüs – vaadeldakse stiili, toimetamist, kompositsiooni, vaatenurka, konnotatsioone jne.

(Silverblatt et. al 1999).

Käesolev bakalaureusetöö lähtub eelkõige autobiograafilise analüüsi raamistikust, heites lisaks pilku ka produktsioonialementidele. Autobiograafilist analüüsi pidasin sobivaks koolilehtede eesmärgi tõttu – noored teevad küll „päris“ lehte, aga sisu tootmise kõrval on oluline ka isikliku meediakogemuse saamine.

## **2.2 Analüüsikategooriad**

Populaarsemate teemade puhul nimetasin kategooriad lähtuvalt koolieluga seonduvatest teemadest ning täiendasin peale seminaritöös tehtud proovikodeerimist. Sarnaselt on koostatud ka loos esinevate allikate nimekiri.

Pealkirjade informatiivsust hindasin nendes sisalduva teabe järgi. Informatiivseks liigitasin pealkirjad, mis sõnastasid artikli teema konkreetselt ja arusaadavalt. Näiteks nimetasid uudistes toimunud sündmuse või küsitlustes uuritu. Üldsõnalised pealkirjad viitasid küll loo teemale, kuid ei avanud seda lähemalt. Üldsõnaliselt pealkirjastatud artiklites oli enamasti kasutatud ainult märksõnu nt. arvamislugu prügi sorteerimise vajalikkusest "Prügemajandusest" või persoonilugu "Intervjuu Heinar Tuulbergiga". Eksitava pealkiri andis järgneva loo teemast hoopiski vale ettekujutuse. Osadel juhtudel puudus pealkiri üldse.

Lugude laadi hinnates vaatasin, millise rolli on autor endale võtnud. Esimesel juhul oli artiklis esitatud uut infot ja fakte. Sellest eristus kategooriana "ümberjutustav" liigitus, kus uusi fakte ei esitatud, vaid jutustati ümber koolielu sündmusi, mille tunnistajaks tõenäoliselt ka kogu muu koolirahvas oli olnud. Kolmandas kategoorias otsisin lugudest autoripoolset arutlemist ja analüüsi.

### **2.2.1 Žanrite valik**

Žanrite valik näitab suuresti, milliseid eesmärke lehetoimetuse soovib täita. Kas peetakse eelkõige oluliseks uudiste edastamist, jutustatakse *feature*-lugudes üldhuvitavatest teemadest või luuakse arvamusplats päevakajalistele teemadele?

McQuail'i järgi võib žanri mõistet kasutada mis tahes sisukategooria tähistamiseks, kui tootjal ja auditooriumil on selle olemusest sarnane arusaam:

- žanri määratlus on seotud selle eesmärkidega (nt. informatsioon, meelelahutus või nende alaliigid), vormiga (pikkus, tempo, struktuur, keel jne) ja tähendusega (seos reaalsusega)
- konkreetne žanr järgib kindlat narratiivi või tegevusloogika struktuuri, tal on prognoositav kujundite varu ja põhiteemate repertuaarivariandid (McQuail 2000).

Eestikeelses kirjanduses on žanre defineerinud Priit Pullerits. Oma töös laiendasin Pulleritsu nimetatud põhižanre (uudis-, olemus- ja arvamslugu) lähtuvalt McQuail'i määratlustest. Järgnevalt defineerin žanrid, mida antud töös koolilehtede kontentanalüüsil kodeerimistabelis kasutasin.

**1. Uudis.** Uudis on aktuaalne, kajastades hiljuti toimunud või korduvaid sündmusi. Sündmuse puhul on oluline selle ootamatus või ebatavalisus, meedia tootjate subjektiivne arvamus auditooriumi võimaliku huvi kohta (McQuail 2000). Pullerits määratleb mõistet läbi selgepiiriliste kriteeriumide, milleks on sündmuse värskus, sündmuse geograafiline lähedus lugejaskonnale, sündmuse mõjukus, sündmuses osalejate prominentsus, sündmuse konfliktsus, erakordsus, päevakajalisus (Pullerits 1994).

Kategooriat kodeerides klassifitseerusid sinna artiklid, mille puhul oli esitatud põhilisi uudisküsimusi: Mis toimus? Kus? Kes? Millal? jne. Peamiseks võtmesõnaks on päevakajalise „sündmuse“ toimumine.

**2. Arvamus/Juhtkiri.** Juhtkiri on meediainstitutsiooni seisukoht, mis sisaldab fakte ja arvamusi, tõlgendab ja seletab olulist uudist ning mõjutab avalikkuse mõtteid. Arvamus esindab autori seisukohti (Pullerits 1994).

Arvamust ja juhtkirja käsitlesin ühe kategooriana. Eraldi lisandus **küsitlus**, milles on lühidalt toodud mitmed samateemalised arvamused. Arvamuslugusid ja küsitlusi kodeerides otsisin artiklitest autori(te) väidet ja argumentatsiooni. Arvamusrubriigis

esines ka nendele tunnustele mittevastavaid lugusid, mis enamasti kvalifitseerusid määramata žanriga lugude hulka.

Lisaks võib arvamuselooks lugeda ka **arvustust**, mida saab ära tunda artikli temaatika järgi – arvamust avaldatakse nt. kontserdi/teatrietenduse kohta.

**3. Olemuslugu.** Pullerits on olemuslugu ehk *feature*'t defineerinud väga üldsõnaliselt: olemuslugu on pikem kirjutis elust ja inimestest, teda kannavad eeskätt tegelaste teod ja sõnad, artiklis peab olema *story* ja see peab edastama fakte. *Feature* on intervjuude, olukirjelduste ja juhtumite süntees.

Pulleritsu definitsioon annab ka aluse uudis- ja olemusloo vahel vahetegemiseks. Olemuslugu ei paku operatiivset teavet nagu uudislugu. Feature kajastab inimlikku huvi pakkuvat teemat, ei lähe kiiresti „hapuks“ nagu uudis (Pullerits 1994).

Olemuslugusid ma uurimuses ühtsena võtta ei tahtnud, sest sel viisil oleks see artiklite grupp väga suur ja eripalgeline tulnud. Seepärast jagasin kategooria alagruppideks. Pullerits jagas olemuslood teemale lähenemise järgi: portreelähenemine (loos on kesksel kohal isik) ja ülevaatelähenemine (fookuses pigem grupp või sündmus, saab anda keskest ideest laiema ülevaate) (Pullerits 1994). Portreelähenemisega artiklid on koolilehtedes **persoonilood/isikuintervjuud**.

Nendele lisandusid ülevaatelähenemist harrastavad artiklid, mis ma McQuail'i määratlust arvesse võttes jagasin omakorda erinevate tähenduste ja narratiivi järgi. Üks kategooria haarab meelelahutuslikku ja sündmusekeskset – **reportaaž/eksperiment**. Teine on pigem tõsisem teemakäsitus kas konkreetse näite põhjal või üldisemalt arutledes – **probleemlugu**.

**4. Omalooming** – ei ole ajakirjandusliku suunitlusega tekst, kuid esineb koolilehtedes võrdlemisi laialdaselt.



**5. Määramata žanr** – siia liigitasin kodeerimistabelis artiklid, mis eelmainitud žanrite kriteeriumitega ei sobinud või olid tunnusjooned segunenud. Näiteks lõppes uudisena vormistatud lugu autori isikliku emotsionaalse kommentaariga. Palju kuulus segasesse žanrisse juhtkirju ja toimetuse veerge, mis päevakajalistel teemadel seisukohtade esitamise asemel tegid lehele sisukokkuvõtet, rääkisid ilmast ja tänasid iseennast toimetamise tubli töö eest.

## 2.3 Valim

2008 a. Koolilehtede konkursile saadetud ajalehed – maa- ja linna-, eesti ja venekeelsetest koolidest - 54 lehte, mis moodustas üldvalimi. Venekeelsete lehtede osa konkursil oli marginaalne (2 lehte), seega jäid need vaatluse alt välja. Liialt erineva taseme ja koolilehe tegemise eesmärkide tõttu ei analüüsi antud uurimus põhikoolide lehti, mis olid ka koolilehtede konkursil eraldi arvestuses ja millele jagati pigem ergutuspreemiaid.

Tambaumi (2002) hinnangul on igas lehes keskmiselt 8 artiklit, mistõttu kõikide konkursile laekunud gümnaasiumite koolilehtede analüüsimine läheks väga töömahukaks. Seminaritöö jaoks tehtud proovikodeerimise käigus selgus, et artikleid on Tambaumi oletatust veelgi enam. Algul plaanitud 20 koolilehe asemel vaatasin 12 lehte, millest kvalifitseerus kodeerimiseks 172 artiklit (vt. tabel 1).

**Tabel. 1** *Bakalaureusetöös analüüsitud koolilehed*

Kool	Lehe nimi	Ilmumisaeg	Kodeeritud artikleid
Haapsalu Wiedermanni Gümnaasium	Auf Wiedermann	veebruari 2008	10 tk
Kuressaare Gümnaasium	Virgo Intacta	märts 2008	8 tk
Otepää Gümnaasium	Otu Tungal	märts 2008	14 tk
Paide Gümnaasium	Littera	veebruari 2008	9 tk
Põlva Ühisgümnaasium	KaSa...	märts 2008	11 tk
Pärnu Sütevaka Gümnaasium	Sütik	aprill 2008	21 tk

Tallinna Lilleküla Gümnaasium	Zoom	märts 2008	12 tk
Tallinna Prantsuse Lütseum	L'Echo Du Lycée	kevad 2008	18 tk
Tallinna Ühisgümnaasium	Viadukt	märts 2008	12 tk
Tartu Descartes Lütseum	Te: Kaart	aprill 2008	5 tk
Tartu Karlova Gümnaasium	Postipoiss	veebruar 2008	33 tk
Viljandi Maagümnaasium	Oma Sõna	aprill 2008	19 tk

Kuna juhuvalik 54 lehe hulgast ei oleks tulnud piisavalt esinduslik, püüdsin koostada pigem geograafiliselt proportsionaalset valimit – haarata nii väikelinnade kui ka pealinna koole, nn. eliitkoolide hulka arvatavaid kui ka vähem nimekaid õppeasutusi.

Kodeeritud lehed kandsid ilmumisaastumit 2007. aasta veebruarist kuni 2008. aasta aprillini. Koolilehed olid pärit kolmest Tallinna, kahest Tartu ning Haapsalu, Kuressaare, Otepää, Paide, Põlva, Pärnu ja Viljandi keskkoolist.

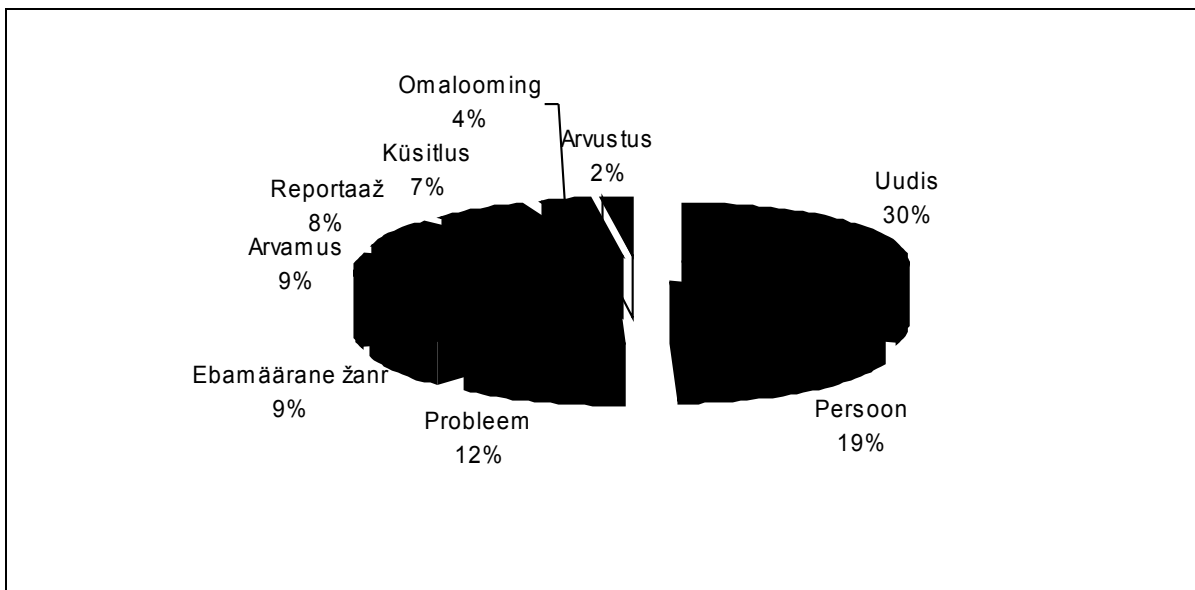
Artiklitest kodeerisin ainult õpilaste poolt kirjutatud, jättes välja õpetajate artiklid (enamasti arvamusoona esinevad, aga ka üleüldisemad koolielu analüüsivad lood). Ka ei vaadeldud ma pildimaterjalidega kaasnevaid fotoallkirju, kuigi fotoreportaaž tundus olevat populaarne žanr. Kõrvale jäid ka internetist võetud tekstid ning õpetajate tsitaadid huumorilehekülgedel, samuti populaarne rubriik „Kahevõitlus“, kus enamasti just õpetajate teadmisi viktoriiniküsimustega testiti.

## 3. TULEMUSED

### 3.1 Populaarsemad žanrid

Sarnaselt „päris“ trükimeediale olid ka koolilehed suures osas uudiste kandjaks. Uudised ja lühiauudised haarasid artiklite koguarvust 30,3 %. Teiseks lemmikžanriks oli noortel ajakirjanikel intervjuud ja persoonilood 19,1 protsendiga. Probleemi lahkavaid lugusid oli 12%, mis oli oodatust mõnevõrra vähem. Kuuluvad sinna alla ju nii õppetööd kui suhteid õpetajatega kajastavad lood, kui ka laiemalt noorteprobleeme (vägivald, mõnuained) käsitlevad artiklid.

**Joonis 2.** Žanrite protsentuaalne jaotumine



Võrdlemisi suur osa oli ka ebamäärase žanriga artikleid (9,3%), kus autor poole teksti pealt žanrit vahetas või paljudel juhtudel ka ilma nähtava eesmärgita millestki jutustas. Paljudel juhtudel olid segatud arvamus ja uudislugu või arvamusloos tituleeritud artiklis arvamus tegelikult puudus.

Paaril korral eksperimenteeriti uudis- või probleemloo vormiga, näiteks oli lugu garderoobi lisandunud koolikappide juures tekkivast trügimisest ja sel teemal haldusjuhilt aru pärimisest esitatud muinasjutuna:

*„Elas kord üks Kümnendik, kes sai endale kooliaasta algul uue toreda kapi. Igal võimalusel käis ta oma asju kapist toomas ja viimas. (...) Kuid ühe hommikul läks Kümnendik kooli ja ta nägi uusi kappe. Uuemad kapid võtsid teistelt ruumi. Enam ei saanud ta kohe enda kapi juurde, vaid pidi tihti ootama, kuni teised Kümnendikud, kes temaga kapivaht jagasid, oma toimetustega valmis said. (...)“*  
(*Virgo Intacta*)

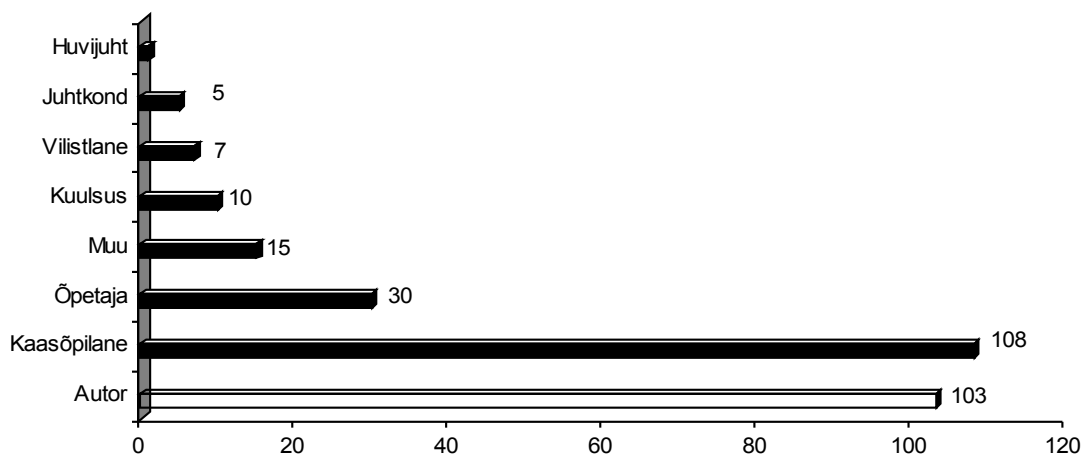
Võrdlemisi vähe oli arvamusi ning reportaaže, mida oli artiklite koguarvust vastavalt 9% ja 8%. Marginaalne oli omaloomingu ja arvustuste hulk.

### **3.2 Kellele antakse sõna?**

Allikate kategooriateks on: autor ise; kaasõpilased; õpetajad ja huvijuht; kooli juhtkond; vilistlased ja endised õpilased; prominendid (nt. intervjuud lauljate ja näitlejatega); keegi teine.

Kokku kasutati 172 kodeeritud artiklis 279 allikat. Üllatavaid tendentse näitas ka allikate valik lugudes – ligi 60% artiklitest ei pidanud autor vajalikuks küsida kellegi teise kommentaari ja lähtus vaid iseenda kogetust-nähtust. Arvamuslugude puhul oleks see mõisteta – kui eriarvamused on kõrvuti esitatud eraldi lugudena ja tsiteerimiseks vajadus puudub. Kuna kolmandik artiklite koguarvust olid uudised, siis oleks oodanud enamate allikate kasutamist.

### **Joonis 3. Artiklites kasutatud allikate arvuline jaotus**



Arvestades, et osa uudistest olid koolilehe ilmumisaastatut võrreldes paari kuu vanused, siis oleks ehk rohkemate allikate kasutamine neile lisaväärtust andnud. Ühest küljest teeb näiteks emotsioone kirjeldavate tsitaatide kasutamine loo mitmekesisemaks, huvitavamaks, aitab möödunud sündmust lähemale tuua. Teisest küljest aitab tähelepanu tuua „osalusmoment“ - artiklis kasutatud allikas (ja tema sõbrad-tuttavad) tunneb peale lehenumbri ilmumist selle vastu suuremat huvi, kuna seal tema enda „nimi“ sees on.

Kuigi see otseselt artiklitest välja ei tule, võib arvata ka, et kooliühiskonna väiksust arvestades pole koolilehe toimetuse väga kindlapiiriline. Sageli on spordivõistlustest, laulukonkursist või õpilasmavalitsuse tegemistest rääkimisel lihtsam panna kirjutama õpilane, kes teemaga lähemalt tuttav ja ise ürituses osaline on. Jäi silma ka paar juhust, kus koolilehe toimetuse liikmed üksteist vastastikku intervjuerisid.

Õpilaste ja õpetajate häält aitasid koolilehtedesse pisut tuua küsitlused, enamasti küsitleti korraga 5-10 inimest. Küsitlusi oli artiklite koguarvu arvestades aga võrdlemisi vähe (7%). Paaril juhul jättis autor ka küsitluse konkreetsemad andmed avaldamata, öeldes

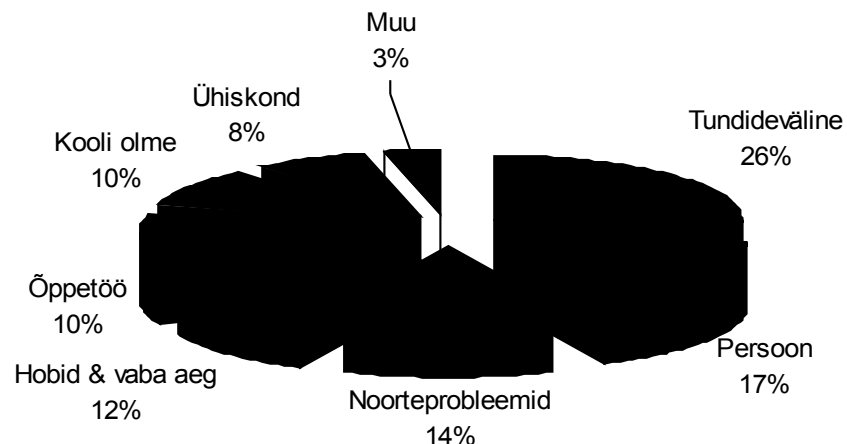
vaid üldsõnaliselt „õpilastega rääkides selgus, et...” või „30st küsitletud õpilasest arvas enamus nii...”.

### 3.3 Õpilaste meelisteemad koolilehes

Teemad on kodeerimistabelis jaotatud järgmiselt: õppetöö ning kooli olmeiga seotud; noorte probleemid (nt. meelemürgid, koolikiusamine); tundideväline tegevus (trennid, ringid, koolipeod); hobid ja vaba aeg.

Üle veerandi lugudest (26%) rääkis peale tunde koolis toimuvast. Populaarseimaks nende hulgas olid kahtlemata jutud pidudest: diskod, jõuluball, valentinipäeva stiilipäev koolis. Veidi vähem räägiti spordivõistlustest ja õppekursioonidest.

**Joonis 4.** Artiklite teemade protsentuaalne jaotus



Populaarsuselt teiseks olid persoonilood 17%-ga lugude koguarvust. Tutvustati enamasti kaasõpilasi ja uusi õpetajaid. Siinkohal oleks rohkem informatsiooni saanud kvalitatiivse analüüsiga, kuid võib öelda, et enamasti olid persoonilood küllaltki ühekülgsed ja igavad. Kindlale teemale fokusseeritud (nt. koolibändi solist oma tegemistest rääkimas või

õpetaja oma kooliaega meenutamas) artikleid oli vähe – enamasti küsis autor kõike, mis pähe tuli. Palju kasutati „ankeet-formaati, uurides, mis on küsitletava lemmikbänd, lemmiksöök või unistuse kaaslase iseloomujooned.

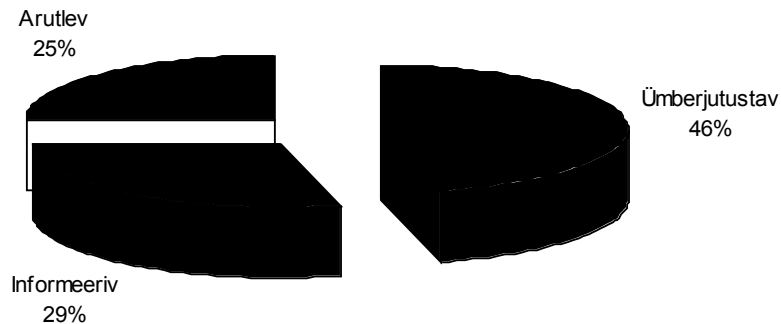
Nt. uuriti populaarselt õpetajalt loos „Intervjuu Heinar Tuulbergiga“ (vt. Lisa 6, Auf Wiedermann), kas talle pidudel meeldib käia, kas õpilased teda külastanud on, miks ta Internetti oma kodulehekülje tegi, miks tal töölaud korrast ära on jne. Ka teistes persoonilugudes oli küsitud palju „kas-küsimusi.

Koguni 10-s lehes olid noored suutnud korraldada ka intervjuu prominendiga, näiteks olid esindatud bändimehed Kristjan Kasearu ja Tõnu Trubetsky, ajakirjanik Andri Maimets, peaminister Andrus Ansip ning riigikogu esimees Ene Ergma. Need lood olid enamasti ka sisukamad ning paremini ette valmistatud. Huvitav oli lugeda, kui lemmikvärvi asemel räägiti Andri Maimetsaga näiteks hoopis meediaetikast ning infoühiskonna võimalustest ja ohtudest.

### ***3.4 Artikli laad – ümberjutustav, arutlev või informeeriv?***

Püüdes hinnata noorte meediapädevust jagasin artiklid kirjutamise laadi arvestades kolmeks kategooriaks: ümberjutustav-heietav, arutlev-kriitiline ning informeeriv- fakte esitav.

**Joonis 5.** Artikli kirjutamise laadide protsentuaalne jaotus



Ligi pool (45,9%) 172-st analüüsitud artiklist olid ümberjutustavad-heietavad. Sellist laadi kasutati palju persioonilugudes, mis olid lugude koguarvus sageduselt teisel kohal 19,1%-ga.

Üllatuslikult aga olid ka paljud uudislood pigem ümberjutustavad. Uudsete faktide esitamise asemel heietas uudis näiteks emakeelepäeva tähistamisest koolis: toimus aktus ja etluskonkurss jne. Võib arvata, et enamus õpilastest osales kohustuslikus korras tollel aktusel, mistõttu selle kirjeldamine pole just erilise uudisväärtusega.

Sageduselt teisel kohal olid informeerivad artiklid (29,1%), mis pakkusid lugejaskonnale nii vajalikke kui ka muidu põnevaid teadmisi. Teemadest olid enamlevinud näiteks õppekorralduse muutustest teavitamine, teated õpetajate vahetumisest, spordivõistluste ja olümpiaadide tulemused jne.

Veidi vähem oli analüüsivaid-arutlevaid artikleid (25%). Nende sisu ja tase olid vägagi varieeruvad. Teemad jagunesid üldjoones kaheks: õppetöö ja kooliga seonduvad ning noorteprobleemid üldisemalt. Näiteks avaldati lihtsakoeliselt argumenteerides arvamust „alkohol on paha“, kuid samas arutleti argumenteeritult põhjusi ja lahendusi otsides linna noorte sportimisvõimaluste parandamise teemal.

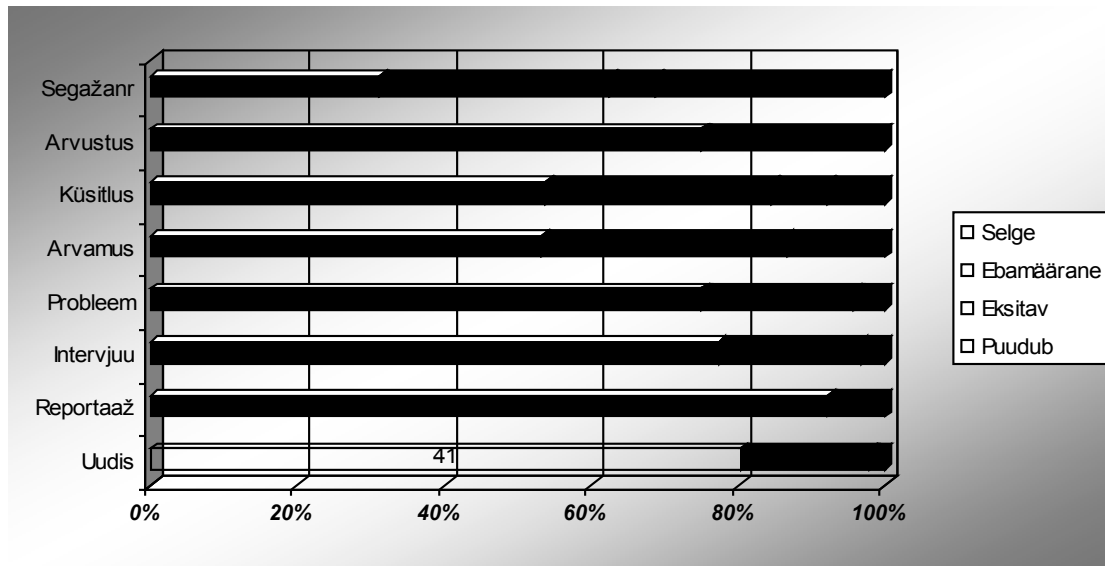


### 3.5 Pealkirjade informatiivsus

Üheks meediakirjaoskuse olulisemaks elemendiks on oskus leida endale vajalikku informatsiooni. Ajalehti ja Interneti uudisteportaale sirvides hinnatakse artikli olulisust just huvipakkuva pealkirja järgi. Just pealkirja põhjal tehakse otsus, kas artiklit lugeda või mitte. Oma mõtete paremaks väljendamiseks peaksid ka koolinoored õppima kirjutatud asjalikult pealkirjastama.

Pealkirju analüüsidest polnud oluline, et pealkirjade sõnastus vastaks professionaalse ajakirjanduse nõuetele. Kategoriiatesse jagamine toimus lihtsustatud alusel: et pealkirja lugedes saaks selgelt aru, millest artiklis juttu tuleb. Kodeerimistabeli teisteks kategooriateks olid: ebamäärane ja üldsõnaline pealkiri, eksitava sisuga pealkiri ning puuduv pealkiri, mida esines üllatavalt paljudel juhtudel. Ei hinnatud omaloominguliste lugude pealkirju, sest ilukirjanduslik vorm on teise eesmärgi ja laiemas „mängumaaga“.

*Joonis 6. Eri žanrite pealkirjade sõnastuse selgus*



Kõige asjakohasemalt olid sõnastatud reportaažide (92% žanri lugude koguarvust) ja uudislugude (80%) pealkirjad. Reportaažides kasutati pealkirjas paljudel juhtudel tähelepanu püüdvat tsitaati. Nt. „Mees, kus mu telefon on?“ (Littera), mis rääkis hoogsa

loo, kuidas 11. klassi noormehed jälitasid garderoobist mobiiltelefoni varastanud võõraid ja neid politsei saabumiseni kinni pidasid.

Küsitluse ja arvamuse žanrite sarnasuse tõttu olid sarnased ka nende pealkirjad. Üle 50% lugudest olid pealkirjastatud teemale kohaselt, üle aga 30% üldsõnaliselt. Näiteks puudus küsitluse pealkirjast konkreetne küsimus või teema: „Noored kõnelevad ajakirjanikule meelsasti oma elust“ (Postipoiss) - küsitlus kuulus kaubamajas ajaveetmist puudutava probleemloo juurde ja uuris, miks noored seal kogunevad ja kas suitsetavad/joovad/kaklevad ka.

Ebamääraseks jäi küsitluse teema ka siis, kui väga erinevate valdkondade küsimusi kokku kuhjati. Näiteks „Vastavad avaliku elu tegelased“ (Oma Sõna) pealkirja all küsiti kodulinnast pärit prominentidelt, mida nad oma kodukohast mäletavad, mida tänapäeva noorte riietumisstiili arvavad ja kui tähtsaks haridust peavad jm.

Arvamuslugude puhul oleks eeldanud, et pealkiri peegeldaks autori seisukohta (mille poolt-vastu?). Sageli piirduti pealkirjas aga üksnes napi märksõnaga: näiteks „Prügimajandus“ (Zoom) püüdis noori lugejaid veenda prügi sorteerimise vajalikkuses.

Küsitluste ja arvamuslugude seas oli üllatuslikult palju ka artikleid, millel pealkiri sootuks puudus (13,3% arvamuslugudest ja 7,7% küsitlustest). Mõtteavaldust alustati ilma täpsemat teemat määratlemata rubriigi nime alt: „Arvamus“, „Küsitlus“, „Kommentaar“, „Peatoimetaja veerg“.

Ka 33% ebamäärase žanri määratlusega artiklitest puudus pealkiri. Sellest hõlmavad enamuse nn. „juhtkirjad“ ja „toimetuse veerud“. Kui professionaalses ajakirjanduses on juhtkiri oluline toimetuse kollektiivset mõtet avaldav arvamusloo vorm, siis koolilehtedes heietatakse ilmast, tänatakse iseennast lehetegemise tubli töö eest, tehakse lehele sisukokkuvõtet jne.

Kolmandikul ebamäärase žanri artiklitest oli ka ebamäärane pealkiri, lehe pinda täitvatel noortel on sageli probleeme artiklile konkreetsema fookuse leidmisega. Näiteks pajatas artikkel „Püüeldes õnneliku tuleviku poole“ (Viadukt), kuidas varsti abituriendid lõpetavad ja siis lähevad noormehed sõjaväkke ja siis ootab noori ees kõrgkooli astumine ja peale seda tuleb hakata tööd otsima jne. Kui artiklil puudub kandev idee, siis on paratamatult raskusi ka fookuse, sobiva žanri ja pealkirja leidmisega.

## 4. JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON

### 4.1 Vastused uurimisküsimustele

#### 4.1.1 Milliseid žanre kasutatakse?

Žanrite valik koolilehtedes on kirju, mõned lehed panevad erilist rõhku uudistele, teistes on olulisel kohal probleemlood ja arvamused. Üle 30% lugude koguarvust hõlmasidki uudislood: nii pikemad teemakäsitlused, kui ka lühemad ülevaated koolisündmustest. Näib, et noorte definitsioon uudisele on „siis, kui midagi toimub“.

Hennoste üks uudise definitsioonidest eelnevaga isegi pisut kattub: Uudis on tavalisest sündmustevoolust väljaulatuv sündmus, murre tavapärasest.

Kuid see pole ainus definitsioon. Lisaks võib uudist määratleda kui:

- Uudis on materjal, mida avalikkus peab teadma ja mis aitab inimestel nende probleeme mõistuspäraselt lahendada;
- Uudis on materjal, mis lahutab meelt, mida on tore lugeda

(Hennoste 2000).

Tundub, et uudis on õpilase jaoks kõige lihtsam žanr „ära õppimiseks“ – ükskõik, mis teema kajastamiseks saab alati kasutada sama šablooni „pealkiri, juhtlõik, sündmuse kirjeldus, kokkuvõte või tulevikuperspektiiv“. Uudisväärtus ja sisu kui sellised jäävad üsna kõrvaliseks asjaks. Noored reporterid ei peaks tõsimeelselt andma ülevaadet Ansipi kooliaktusel peetud kõnest, mida pea kõik õpilased niikuinii kuulsid. Pigem tuleks otsida teema, mis koolielu tõesti mõjutaks (nt. koolipuhvetis pakutava suur juurdehindlus) või vastupidi, oleks just lustakas ja uus teadmine tooks naeratuse näole.

Ka Hindriksoni magistritöö üks järeldusi oli, et žanripõhine meediaõpetus ei toimi. Meediapädevuse kujundamiseks on tarvis meediadidaktikat, et treenida oskusi, mille kaudu jõuda pädevuste saavutamiseni; meediaõpetuses peaks rohkem tähelepanu pöörama (enese)refleksioonile (Hindrikson 2007).

Kuna enamasti antakse koolilehte välja 2-4 korda aastas, siis peaks ka žanrite valik olema vastav ning meenutama päevalehe asemel hoopiski kuukirja. Seetõttu oli üllatav uudilugude suur osakaal koolilehtedes. Uudised vananevad teatavasti ruttu. Julgen kahelda, kas märtsis avaldatud lugu teemal „toimus jõulupidu“ auditooriumi hulgas tänuväärset vastuvõttu ja huvi leiab. Reportaaž oleks andnud võimaluse vanale uudisele anda lisaväärtust isiklikumat lähtepunkti lisades ja otsida lihtsalt tagasivaate asemel lähtenurka, mida kõik lugejad veel ei teaks.

Kui tulla tagasi ”Meediaharidus üldhariduskoolis” käsiraamatu juurde (Rohtma 2004), siis on koolilehtede juhendajatel endiselt palju tööd teha. Käsiraamatu järgi pannakse koolilehe juhendajale ülesandeks arendada õpilaste oskusi erinevates žanrites meediatekstide loomisel. Kontentanalüüsi käigus selgus aga, et žanrite valik lehtedes kipub olema napp – kolmandik lugudest on uudised ning määratlemata žanriga artiklite hulk märgatav. Antud uurimismeetodit kasutades ei saa tendentsile põhjuseid leida, kuid erinevate žanrite õpetamisele võiks tulevikus suuremat rõhku pöörata küll. Oht on muidugi panna noored ”šablooni” järgi kirjutama, mistõttu peaks rõhutama sisu ja vormi omavahelist seotust.

#### **4.1.2 Millised on populaarsemad teemad?**

Teemadest olid populaarseimad kooli tundidevälise tegevusega seotud artiklid (24,4%) – peamiselt räägiti koolipidudest, laulu- või tantsukonkurssidest, spordivõistlustest ja ekskursioonidest.

See langeb kokku ka 7 Euroopa riigi (Taani, Iisrael, Hispaania, Prantsusmaa, Suurbritannia, Itaalia ja Rootsi) noorte hulgas läbi viidud uuringuga „Lapsed ja nende muutuv meediakeskkond. Võrdlev uurimus“ (*Children and Their Changing Media Environment. A European Comparative Study*. Livingstone & Bovill 2001), mis muuhulgas uuris noori televisioonis huvitavaid teemasid. Eri riikide noorte huvivaldkonnad olid üldjoontes sarnased.

Laste ja noorte meelisteemadeks televisioonis olid sport, muusika ja loomad/loodus, kuigi mõned valisid lemmikuks ka seikluse/löömingu ning huumorisaated. Kõige vähem huvipakkuvatena nimetati kunsti, teatrit ning uudiseid.

Üllatuslikult väike oli õppetöö (10,5%) ja kooli olmetingimustega (9,3%) seotud teemade arv koolilehtedes. Üks põhjustest võib olla kriitiliste teemade vältimine pedagoogide ja juhtkonnaga paremate suhete säilitamiseks. Või on tegemist lihtsalt ükskõiksusega – võetakse kooli poolt pakutavat vastu ilma selle üle arutlemata? Raske on uskuda, et kõikides koolides saaks valida unistuste valikaineid või oleks näiteks koolisööklas pakutav kõigi lemmikuks jne.

Tegelikult oleks ju koolileht suurepärane võimalus oma arvamuse ning ideede väljendamiseks ning diskussiooni arendamiseks. Vähesed koolilehed on võtnud koolis kui mini-kodanikuühiskonnas aktiivse rolli: ei haarata kinni võimalusest kujundada oma lehekülgedest kohta avalikuks diskussiooniks igapäevaprobleemide üle ning tegeleda teadlikult kõneaine kujundamisega. Sotsialiseerimisega saab koolileht ehk edukamalt hakkama, uudised ja persoonilood toetavad koolivaimu ja ühtekuuluvustunde teket.

#### **4.1.3 Kes on allikad?**

Kooliajakirjanike lemmikallikas – isik, kes alati kõike teab ja kuuleb – on kooliajakirjanik ise. Läbiloetud 172-st artiklist koguni 103-s lähtus autor ainult iseenda teadmistest või füüsilistest allikatest (dokumendid, teadetestend, internet). Oli ka lugusid, kus üldsõnaliselt ja anonüümselt mainiti „õpilastega rääkides tuli välja“ või „üks õpilane arvas nii“. Enamasti ei tulnud sisust välja põhjust, miks oleks pidanud allika nime mainimata jätma.

Hennoste nimetab ajakirjanikku küll üheks allikatest, kuid lisaks temale on inimallikateks veel spetsialistid ja sündmuses osalenud inimesed. Paljud kooliajakirjanikud vaid kirjeldavad jõuluballi külalisi, neilt aga kogemuse kohta uurimata.

Osaliselt võib selline allikate mittekasutamine olla tingitud sellest, et kui koolileht ilmub vaid mõni kord aastas, siis on lugude kirjutamise-ilmumise ajaks juba värsked emotsioonid lahtunud või ei lähe ajakirjanik mugavusest kommentaari küsima.

Teisalt aga on koolis kõik omavahel tuttavad ja sageli on kõige lihtsam paluda artikkel kirjutada inimesel, kes ise on üritusega seotud olnud ja „asjast teab“. See juba iseenesest loob aluse mina-keskseks lähenemiseks.

Lisaks said 172s artiklis sõna 108 kaasõpilast ja 30 õpetajat. Need arvud pole siiski esinduslikud, sest tulenevad asjaolust, et küsitlustes küsitleti sageli kuni kümmet inimest, mis ka üldarvu mõjutas. Vähem räägiti juhtkonna (5 allikat) ning vilistlastega (7allikat).

#### **4.1.4 Millises laadis, toonis on lugu kirjutatud?**

Ligi pooled artiklitest olid laadilt kirjeldavad-jutustavad. Enamvähem võrdselt oli arutlevaid ning informeerivaid lugusid. Ühe põhjusena võibki siinkohal teistele autoritele (Tambaum, Hindrikson) toetudes välja tuua noorte liigset takerdumist teksti vormilisse külge – lihtsam on kirjeldada kui arutleda. Ka uudiste puhul on artiklites levinud koolisündmuse kirjeldamine, hoolimata sellest, et suurem osa kooliperest samuti täpselt sama peo või aktuse tunnistajaks oli.

Usun, et meedia mõju on suurem just noore auditooriumi jaoks, kelle maailmavaade on veel lõplikult välja kujunemata. Paljudes koolides tegutseb õpilasomavalitsus, mis on demokraatlikult valitav ja millel on õigus juhtkonna otsustes kaasa rääkida. Noored võiks mõista, et ka koolileht on üks selline võimalus demokraatlikus „miniühiskonnas“ oma häält kuuldavaks teha, teadvustada probleeme ja kutsuda üles diskussioonile. Miks mitte arutleda üheskoos koolikiusamise probleemi leevendamise teemadel või avaldada juhtkonnale survet pikendada söögivahetundi viie minuti võrra, et kõik sööklasse jõuaksid.

## **4.2 Meetodi kriitika**

Ühest küljest annab kvantitatiivne sisuanalüüs kindlaid arve, statistikat, mille põhjal üldistusi teha. Teisest küljest kaob aga allikate ja žanrite loendamisega ära ülevaade artiklite tegelikust sisust.

Kodeerimistabeli koostamisel oleks võinud proovikodeerimises kasutada ka kõrvalise inimese abi, et kontrollida, kas tulemused tulevad sarnased. Eriti keerukas oli artiklite puhul žanri kodeerimine, sest lehekülje ülaserval olev rubriiginimi ei pruukinud sugugi vastata artikli tegelikule sisule. Pealkirjaks võis küll olla arvamus, aga autor võis arutleda mingi probleemi üle selle kohta mingitki isiklikku seisukohta avaldamata.

## **4.3 Võimalikud edasiarendused**

Koolilehtede teema on endiselt aktuaalne ja vääriks edasiuurimist. Järgnevates uuringutes võiks pigem rõhku panna kvaliteedi uurimisele. Sellest, millest noored kirjutavad, sai käesoleva tööga pisut aimu. See aga, kuidas nad seda teevad, vajaks endiselt väljaselgitamist.

Läbi võiks viia tekstianalüüsi ning süvaintervjusid koolilehe tegijate, aga ka lugejate ja juhendajatega.

Kuigi ma ise pole meediaõpetuse metoodikaga tuttav, oleks huvitav jälgida selle ala arengut Eestis. Kuidas õpetada noori nägema tähtede ja lausete ritta seadmise taga loo tegelikku sisu? Kuidas suunata neid jälgimise ja kirjeldamise asemel kaasa mõtlema ja analüüsima? Kuulama oma kaaslast? Küsimusi ja mõtteid on palju.



## KOKKUVÕTE

Kool peaks noori ette valmistama „tegelikku“ ellu astumiseks. Meediapädevusel on aga igapäevaelus vältimatult oluline osa. Iga päev tuleb orienteerida erinevatest meediumitest tulvavas infos - leida üles oluline ja huvipakkuv, samas osata ka sõnumitele hinnangut anda. Kui usaldusväärne on info, mil määral see sind mõjutab jne.

Üks võimalus meedia kirjaoskust arendada on koolilehe toimetuses, kus turvalises minikeskkonnas saab harjutada teemade ja allikate valikut, kirjutamist, toimetamist ning kindlasti hiljem ka üksteise lugude arvustamist.

Varasemalt on Tartu Ülikooli ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakonnas koolilehtedega seondult uuritud eelkõige meediaõpetuse aspekte. Käesoleva töö eesmärk oli saada ülevaade koolilehtede tegelikust sisust.

Kvantitatiivset sisuanalüüsi kasutades uurisin, milliseid žanre ja teemasid noored kirjutamisel eelistavad, kes on nende meelisallikad, milline on lugude üldine stiil ja kui informatiivselt osatakse sõnastada pealkirju. Üldkogumi 54 koolilehest valisin koolide geograafilist esindatust silmas pidades välja 12 väljaannet, millest kodeerisin 172 artiklit.

Kõige eelistatumaks žanriks osutus uudis, palju oli ka intervjuusid ja persoonilugusid. Allikatele anti enamasti sõna küsitlustes ning loomulikult intervjuudes. Uudis- ja probleemlugude kirjutamisel lähtusid kooliajakirjanikud eelkõige enda nähtust ja kogetust ning pidasid kommentaaride küsimist väheoluliseks. 172 artikli hulgast 103-s oli autor ainsaks allikaks. Kaasõpilastele ja õpetajatele anti sõna peamiselt küsitlustes või lasti arvamuskülgedel vastaspooli esindada.

Meediapädevuse oluline osa on oskus nii meediasõnumeid lahti mõtestada kui ka neid koostades analüüsida ja arutleda. Sisuanalüüs näitas aga, et 2008. aasta koolilehtede hulgast oli arutlevas laadis kirjutatud lugusid ainult veerand. Pooled lugudest olid pigem ümberjutustavad ning veerand lihtsalt infot edastavad. Pealkirjad olid ligi veerandil

juhtudest sõnastatud liiga üldsõnaliselt ja ebamääraselt. Üllatav oli aga see, et leidis lugusid, millel polnudki pealkirja – kirjutati lihtsalt rubriiginime all.

Põnev oleks jälgida ka koolilehtede edasist arengut. Igal aastal astub keskkooli järjest uusi noori, kes koolilehe tegemisega kätt proovivad. Meediaõpetuse arenedes peaks kasvama ka lugude kvaliteet. Polegi oluline, kui paljudest kooliajakirjanikest Tartu Ülikooli ajakirjandusüliõpilased saavad. Ise artikleid kirjutades õpivad noored paremini tundma meedia tootmise protsessi üldisemalt, nägema tähendusi ridade taga.

## SUMMARY

School should prepare youngsters for stepping into the „real life“. Media literacy plays a big part in everyday life of an adult. One must be able to choose the right information from variety of different mediums and their countless messages. It is also very important for a person to be able to judge the trustworthiness of the media messages and what kind of personal impact they might have to them.

One way of introducing and developing media literacy amongst youth is working with the school newspaper. School newspaper is like a „mini-society“, where to learn how to choose subjects and sources, how to write and edit the material and analyse each others pieces after publishing.

There have been couple of studys related to teaching media in schools in University of Tartu previously, but they have mainly been about pedagogical aspects of the issue. The aim of current study was to analyse the content itself of the school newspapers.

I used the quantitative content analysis to find out wich are the most commonly used genres and subjects in school newspapers, who are the favourite sources, what is the main style and how informative the headlines are. I chose 12 newspapers from 54 newspapers sent to best school newspaper contest in 2008 and encoded 172 articles.

Results showed that the most popular genre was news, interviews were also widely used. The number of sources used was high in polls and interviews. Young reporters tended to rely only on their own views and experiences in newsstories and problem related articles. Author was the only source in 103 articles from 172. Fellow students and teachers got their chance to talk mainly in polls and columns.

Important part of media literacy is to decode media messages, also to write them oneself and to be able to reason and to be cttritical if needed. Content analyses showed that in 2008 years school papers only quarter of articles were reasoning or analytical. Half of the articles were merely retelling the events and quarter presenting information. Quarter of

the headlines were phrased too vaguely. There were also articles, which didn't have an headline at all – they started right next to the name of the section.

It would be really interesting to observe closely, where the standards of school newspapers are moving to. Every year many young people start high school and take interest in school journalism. Media teaching in schools is in constant progress and the quality of the articles should rise all the time. It is not important how many of those high school pupils come to study journalism in University of Tartu and choose media as their profession. It is essential to understand that experiencing media creating processes themselves helps youngsters to be more critical towards the media around them and shape their opinions.

## KASUTATUD KIRJANDUS

1. Beljajev, K. (2006). „Koolinoored autorina internetikeskkonnas“. Bakalaureusetöö. Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond, Tartu Ülikool, Tartu.
2. Buckingham, D. (2003). *Media Education. Literacy, Learning and Contemporary Culture*. Great Britain: Polity Press.
3. Considine, D. M., Haley G. E. (1999). *Visual messages: Integrating imagery into instruction*. Englewood, Co: Teachers Ideas Press.
4. Hennoste, T. „Kool ja meedia, koolimeedia. Mõtted arutamiseks“ – *Educating for the media and the digital age*. Vienna, April 1999 (International conference materials), Tammbaum 2002 kaudu.
5. Hennoste, T. (2000) „Meediaõpetus. Materjalide mapp gümnaasiumile“.
6. Hennoste, T. (2008). *Uudise käsiraamat*. Teine trükk, Tartu Ülikooli Kirjastus.
7. Hindrikson, A. (2007) „35-tunnine gümnaasiumi meediaõpetuse kursus ja selle tagasiside analüüs Lääne Ühisgümnaasiumi näitel“. Magistritöö. Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond, Tartu Ülikool, Tartu.
8. Kalmus, V. (2008) „Riskialtid tiigrikutsud: eesti lapsed kui (uue) meedia kasutajad“. Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut, Tartu Ülikool, Tartu
9. Kellner, D. (2002). *New media and new literacies: Reconstructing education for the new millennium*. Handbook of New Media. Social Shaping and Consequences of ICTs. Edited by Lievrouw, L. A., Livingstone, S. (2002). London, Thousand Oaks, New Delhi: SAGE Publications, 90-105.

10. Kurm, T. (2004) „Eesti üldhariduskoolide valmidus meedia õpetamiseks läbiva ainenä“. Magistritöö. Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond, Tartu Ülikool, Tartu.
11. Livingstone, S. (2002). *Young people and new media: Childhood and the changing media environment*. London, Thousand Oaks, New Delhi: SAGE Publications.
12. Marshall, G. (1998). *Oxford dictionary of Sociology*. Oxford/New York: Oxford University Press.
13. McBrien, J. L. (1999). *New Texts, new tools: An argument for media literacy*. Educational Leadership. 76-79
14. McBrien, J. L. (2005). *Uninformed in the Information Age: Why Media Necessitate Critical Thinking Media Education*. Media Literacy: Transforming Curriculum and Teaching. Edited by Schwarz, G., Brown, P. U. (2005). National Society for the Study of Education, 29-30.
15. McQuail, D. (2003). *McQuaili massikommunikatsiooni teooria*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
16. Miller, M. (2007) “Ajalehtede lugemine gümnaasiuminoorte hulgas”. Bakalaureusetöö. Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond, Tartu Ülikool, Tartu.
17. Pullerits, P. (1997). *Ajakirjanduse põhižanrid*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
18. Rohtma, Ü. (2004) Meediaharidus üldhariduskoolis. Õpetaja käsiraamat. *Koolileht*. Edited by Karro, S., Palmaru, R., Sikk, R., Tandre, E., Kivimäe, A., Rohtma, Ü. Paide-Tallinn: AS Kesk-Eesti Arenduskeskus, 113-118.

19. Silverblatt, A., Ferry, J., Finan, B. (1999). Approaches to media literacy: a handbook. Armonk, N. Y. ; London: M. E. Sharpe.
20. Tambaum, T (2000) „Kooliajaleht kui õppe ja kasvatustöö vahend“. Magistritöö. Pedagoogika osakond, Tartu Ülikool, Tartu.
21. Tornero, J. M. P (1997). *Media Literacy. New Conceptualisation. New Approach.* Empowerment through Media Education. Edited by Carlsson, U., Tayie, S., Jacquinet-Delaunay, G., Tornero, J. M. P (1997). An Intercultural Dialogue. The Internet Clearinghouse on Children and Youth Media, 103-116.
- [www.cool24.ee](http://www.cool24.ee)
  - [www.meediaklubi.ee](http://www.meediaklubi.ee)
  - [www.eall.ee](http://www.eall.ee)

# LISAD

## ***Lisa 1. Kodeerimisjuhend***

Analüüsiühikuks on üks 2008. aastal koolilehtede konkursile esitatud lehenumbri artikkel.

### **Kategooriad:**

A: Koolilehe nimi

B: Lehe ilmumise kuupäev

C: Artikli paiknemine lehes

1. Esileht
2. ...

D: Artikli žanr

1. Uudis
2. Arvamus
3. Küsitlus
3. Probleemlugu
4. Intervjuu, persoonilugu
5. Reportaaž, eksperiment
6. Arvustus
7. Omalooming
8. žanrite piirjooned ebaselged



E: Artikli teema

1. Persooni tutvustamine
2. Õppetöö ja tundidega seotu
3. Kooli olme
4. Noorte probleemid
5. Tundideväline tegevus koolis(trennid, ringid, peod)
6. Hobid ja vaba aeg
7. Üldisemad ühiskonnaprobleemid (tervishoid, looduskaitse, oma linna areng)
8. Muu

F: Kõik loos esinevad allikad

1. Autor ise
2. Kaasõpilased
3. Õpetajad
4. Huvijuht
5. Kooli juhtkond
6. Vilistlased ja endised õpilased
7. Prominendid (lauljad, näitlejad, poliitikud)
8. Muu

G: Artikli laad

1. Kriitiline, arutlev
2. Ümberjutustav
3. Informeeriv, faktenentiv

H: Artikli pealkirja informatiivsus

1. Artikli teemat selgelt, arusaadavalt sõnastav pealkiri
2. Ebamäärane, üldsõnaline pealkiri
3. Eksitava sisuga pealkiri
4. Pealkiri puudub

## Lisa 2. Juhtkirja/toimetuse veeru näited

### Peatoimetaja



Kuusteist toredat inimest on teinud rasket tööd, et sinu käes oleks see, imeilus ja tore koolileht. Kuna sa seda peatoimetajaveergu juba loed, oletan, et sa pole pime ning nägid ühtlasi, et KaSa...? on saanud endale uue näo ja teo. Vastse logo taga seisab vilistlane Amiran Gorgazjan, kes meile õppeaasta algul märgid kujundas. Selle kujunduse oleme nüüdsest oma esiküljele lükinud, et teile veelgi rohkem silmailu pakkuda.

Nendest kuueteistkümnest toredast inimesest üheksa jäävad teiega pikemaks. Meie, raudvara, oleme andnud neile edasi tarkusi ja läheme uutesse paikadesse ammutama uusi teadmisi. Alice, Mari-Liis, Jaana, Kerli, Regina, Alo ja Tarmo, eesotsas Mariaga, jätkavad meie tööd kahtlemata edukalt, ning kaasavad enda ümber veelgi rahvast. Ausalt öeldes, on mul kahju! Arvutiklass on saanud sama armsaks nagu kogu see seltskondki! See, mis on teile vaid leht, on meile emotsioon, töö vili ja mälestused.

Võiksin ju loota, et minust jääb järele tühi koht, tõestamaks, kui asendamatult ma olen, kuid sellist egotrippi mulle siiski ei lubata! Tegelikult, ilma kahjutundeta, teatan, et minu koha võtab üle Maria Kinnunen! Maria on tore ja tegus tüdruk, kel piisavalt jaksu leht edaspidigi toimima panna.

Pean teile kurbusega head aega ütlema, ja minu selja tagant jäävad lehvitama Eleri, Mari, Liilija, Kati, Üllar ja Kaspar. Lubame, et vahel tuleme teid ikka vaatama!

**Kristina Pentsa**

Toimetajaveerg



Eliisa Matsalu

Kolm nädalat veel kõige masendavama veerandi lõpuni. Sõbrapäev on möödas ning jälle on kooli peal vastu tulemas näha vaid tõsiseid nägusid.

Veebruarikuu Littera on samuti tõsine. Käsitleme tõsiseid teemasid, aga ega meelelahutusestki puudu jää.

Järjeks eelmise Littera suitsumeeste tabamisele räägime seekord suitsetavast õpetajast. Alati on tehtud suurt kisa, et õpilased suitsetava kooli territooriumil, aga kas kõik õpetajad on eeskujulikult tervislike eluviiside juures? Ka nemad on vaid inimesed, keda halvad harjumused on kerged tabama. Sel teemal vestlesime direktor Vello Talvistega, kes nüüdseks pole olnud juba 2-3 aastat suitsumees. Mina isiklikult arvan, et kõik, kes endasse usuvad, suudavad nikotiinist võitu saada.

Kuid usk ise on viimasel aastakümnel hääbuma hakanud. Usu pärast on võideldud aastatuhandeid. Praegugi moslemid märatsevad, sest nende usku solvati. Meile tundub see

usu kõiki fakte ega suurust. Kas selleks, et mõista teisi religioone, ei peaks koolidesse tagasi tooma usundiõpetust? Arvamusloo sellest kirjutas Anni Proosa ning seda saate lugeda lk 5.

Kooli vahetab peaaegu et iga kümnes õpilane. Iga koolivahetaja kindlasti võrdleb automaatselt oma endist kooli praegusega. Esmamuljed üldjuhul muutuvad peale pikemat tutvumist. Küsitlesime enne Paide Gümnaasiumis õppinud Katre Karut, kes nüüd käib Tallinna Üldgümnaasiumis. Vahva, et võrreldavad kaks kooli on arhitektuurilt täpselt samasugused.

**“Ka nemad on vaid inimesed, keda halvad harjumused on kerged tabama.”**

Kaotsi läinud telefoniomanike rõõmuks või kurbade mälestuste meelde tuletamiseks on lugu kolmest kangelasest, kes püüdsid kinni meie koolis tegutsenud vargapoissid.

Kõikide õpilaste rõõmuks on aga õpetajate välimääräja. Nii tore on ju vahelduseks nende üle naerda vastutasuks, et nemad teevad seda meie üle iga kontrollitöö tagastamisel.

Kahe sõnaga—meeldivat lugemist.



# PRÜGILEHT

## ARVAMUS



Minu peres prügi otseselt ei sorteerita. Tavaliselt viskame prügi kõik ühte kohta, ainult pudelid eraldi

prügikasti kõrvale, kuid see ei tähenda, et ma ei näe prügi sorteerimisel mõtet. Olen tähele pannud, et osad inimesed jätaavad pudelid kotiga prügikasti kõrvale, et a-sotsiaalsid need sealt ära viiks, mis ei ole tegelikult halb idee.

**Kristen Kuldmaa**  
10. klass

Minu arvates on prügi sorteerimine ja ümber-töötlemine keskkonna seisukohalt hea mõte, sest vastasel korral mattuksid linnad tulevikus prügi alla. Probleemiks on, et kodus jääb ruumi väheseks mitme erineva prügikasti jaoks. Samuti on tüütu iga päev prügi alla viia, kuna elan ise üheksandal korrusel. Ebameeldivusi valmistab ka see, et biojäätmekäbid kipuvad haisema.

**Meriliis Kotkas**  
10. b klass

## Rikkad riigid on puhtad Joanna Tkats



Igas riigis on prügi sorteerimisega igasuguseid probleeme: mõnes riigis vähem, mõnes rohkem, mõnes võibolla ei ole üldse.

Elan Rae vallas, kus prügi sorteerimine on väga korralik, kuna vald on rikkas. Igal pool on koristajaid ja on hea ringi liikuda, kui kuskil ei vedele midagi. Kuid paar kilomeetrit eemal, oli suur probleem ühe tee ääres. Võs oli palju prügi ja keegi ei tahnud sellega tegeleda, see oli seal aastaid ja tuli aina juurde. Umbes kaks aastat tagasi koristati kõik ära.

Eestis ei olegi prügi sorteerimine väga halb. Olen olnud näiteks Itaalias, kus oli näha, et Põhja-Itaalia oli väga puhas ja Lõuna-Itaalias oli igal pool nii palju prügi ja vedelesid pudelid. See on

sellepärast, et Põhja-Itaalia on rikkam. Eriti palju prügi oli Napoli linnas. Lugesin Postimehest, et just praegu on Napolis suur katastroof: Napoli tänavad upuvad prügis, kuna prügivedajad keelduvad oma töö tegemisest. Vaatasin ka filmilõigu ja nägin, kui kohutav see oli. Kui ma seal käisin, oli seal palju vähem prügi.

Näiteks Ukrainas oli ka palju prügi. Aga sellest ma pikalt ei kirjuta, kuna on teada, et Ukraina on väga vaene riik ja temalt ei saa midagi oodata. Norra on aga rikkam riik ja seal ei ole ühtegi paberitki maas. Ükskord ma lausa imestasin, kui nägin maantee ääres üht pisikest paberit.

See on tõesti väga hea, et Eestis on alustatud prügi sorteerimist. Ma ei suudaks kunagi elada Ukrainas, kus on nii palju prügi! Parem on elada Eestis, kus on ikka mingi kord majas.

## Prügimajandus Maria Remmelkoor



Uuest aastast hakkas kehtima seadus, et prügilad ei võta enam vastu sorteerimata jäätmeid. See uudis kohutas paljud elanikud esialgu ära, luues kujutelmade, et

nüüd läheb elu oluliselt keerulisemaks. Tegelikult peaks prügi sorteerimine olema midagi nii igapäevast, mida ei saa üldse võtta kui lisakohustust - me ei protesteerime ju vee joomise, teel kõndimise ega puhta õhu hingamise vastu.

Mina olen alati prügi pisut sorteerinud, st eraldanud tavalisest prügist olmejäätmekäbid või kõik asjad, mis tunduvad liiga „jõhkrad“, et neid loodusesse ripakile loopida. Pole ju ka eriti keeruline eraldada veel papp ning paber. Me teeme ometi vahet, kas asi on kilest, papist, klaasist, metallist,

plastikust, terasest. Märgistatud prügikaste on iga nurgatagune täis, lugemist peaksime ka oskama. Tekib küsimus, mis siin nii keerulist on?!

Kõikidel asjadel on oma õige koht. Alati ei peagi seda, mida ise enam ei kasuta, ära viskama, nt vanad leivatsaiad sobivad hästi tuvidele söömiseks. Seoses ülejääkidega on võimalik teha kedagi teist neliüks. Leia see aeg ja vii toit, mida sa ei söö nt koerte varjupaika. Vanad riided on sobilikud altsupoodidesse või kodututele kinkimiseks. Tühjade pudelite tagastamine on inimeste jaoks veelgi lihtsamaks tehtud, vastavaid automaate leidub kõikides suuremates poodides.

Oluline on teada, et enamus asju saaks tegelikult taaskasutada. Palju parem tunne tekib, kui sa tead, et sa teed midagi selle kauni looduse ja tuleviku heaks.

Ole leidlik ja aita loodusel särada!



## Milline on ideaalne õpetaja/õpilane?

*Tiina*

Meie igapäevaelus koolis on nii helgemaid hetki kui väljakannatamatuid pingeid. "Juhtmed sassis, rohkem ei taha" - tunnet võivad tekitada paljud tegurid, kuid vaieldamatult on üheks tähtsaimaks suhted õpilase-õpetaja vahel. Olen ise juba pikeamat aega mõelnud, milline siis on ideaalne õpilane või missugune õpetaja annab noortele energialaengu ja tahtejõu?

Et veidikene aimu saada ning teidki valgustada, milline on ideaalne õpilane ja milline täiuslik õpetaja, küsitlesin mõningaid Kuressaare Gümnaasiumi igapäevategelasi.

Küsimusele "Milline on Teie arvates ideaalne õpilane?" vastasid õpetajad nii:

**Irja Truuma, keemia:**

Ideaalne õpilane huvitub maailmast ja arvestab teiste inimestega (nt ei sega tundi). Ideaalne õpilane on loov ja heatahtlik, viisakas, peab tähtaegadest kinni (väga tüütud on need õpilased, kes ei tee kontrolltöid õigel ajal ära).

**Ellen Kask, vene keel:**

Ideaalsel õpilasel on ka väljaspool kooli tegevusi. Ta ei korda kõike järgi nagu papagoi, vaid tal on iga asja kohta enda arvamus. Kui on mingeid soovide, ideid, probleeme, siis informeerib sellest ka õpetajat. Kindlasti peaks ideaalne õpilane kasutama oma pead, et mõelda välja uusi asju, suunates sellega ka oma õpetajat. Ainult kahepoolne töö annab tulemust.

**Tiiu Vöö, ajalugu:**

Ideaal on saavutamata, kuid selle poole tuleb püüelda. Selleks tuleks õpilasel tulla kooli teadmisi omandama, mitte lõbusalt aega veetma, ta peaks olema orienteeritud ja motiveeritud teadmistele. Ideaalsel õpilasel on mingi tõsisem huvi ala, millega ta ka kooliväliselt tegeleb (nt uurib mesilaste hingeelu). Ideaalne õpilane loeb palju, sest raamatud annavad teadmisi ja moodustavad võrgustiku, kuhu uued teadmised, oskused, töövõtted kinnituvad, kuid see on praegu tõsine murekoht.

**Eve Tuisk, eesti keel ja kirjandus:**

Ideaalne õpilane on säravate silmadega, viisakas, aus, ei näri nätsu teistega suheldes, ei sega teiste jutule vahele, küsib asjakohaseid küsimusi, käitub olukorrale vastavalt.

**Kaja Puck, psühholoog:**

Täiuslikul õpetajal on oma õpilastega suhted korras. See tähendab seda, et ta kohtleb kõiki õpilasi võrdväärselt ja õiglaselt. Ta ei lasku õpilaste tasemele, vaid tõstab õpilased oma tasemele.

Täiuslik õpetaja tahab töötada koolis ja armastab oma õpilasi, järgides alati Karlssoni korraldust: "Rahu, ainult rahu" ning säilitab Pipi lapsemeelsuse ja rõõmsameelsuse.

Peale selle viskab ta head nalja ja suudab õpilaste huumorist aru saada.

**Anni Väli, geograafia:**

Minu jaoks on ideaalne õpilane selline, kes õpib iseenda jaoks. Õpilasel ei tohi minu arvates ka puududa

huumorimeel.

Veel peaks ta olema õpetaja suhtes viisakas ja temasse austavalt suhtuma. Ideaalne õpilane ei pea tingimata olema viieline. Ka kolmeline õpilane võib olla väga tubli ja tore ja minu jaoks isegi ideaalne õpilane. Igal ühel on omad asjad, mis neile sobivad.

Ideaalne õpilane on selline, kellega saab rääkida, ilma et ta saaks hirmukrampe või vastupidi, üleolevalt suhtuks. Ideaalne õpilane kuulab ära, mida õpetajal öelda on, sest tihti on need ka sellised asjad, mis ei pruugi õpet tööga otseselt seotud olla, aga mõjuvad hästi õpilase intelligentsile (ka emotsionaalset intelligentsust arendavad). Sest teatavasti on õpetajatel tunduvalt rohkem elukogemust ning üldiselt on sellest palju õppida. Nii, et ideaalne õpilane on minu meelest selline, kellel on tugev sisemine motivatsioon õppida ja kes suhtleb õpetajatega vabalt, sest õpetajatele meeldib, kui

## „A“ nagu alkohol ehk „Noored on meie tulevik“

**Viimased kuud on liigagi tihti pööratud tähelepanu viinakuradi-  
le ja tema tegemistele. Või kor-  
rektsem olles, tema pahategude-  
le noorte seas.**

### Pidu pilves olemata?

Kas olete tähele pannud, et laupäeva ja pühapäeva hommikul kubiseb MSN nimedest a la „Maiu- Mul on nii pa-  
ha olla“ või „Peeter- kuidas ma eile  
koju jõudsin?“. Kõrvaltvaatajana jääb  
mulje, et Maiu ja Peeter tunnevad  
oma eelmise õhtu saavutuste üle  
uhkust. Niisiis on Maiu uhke selle üle,  
et potentsiaalsed *boyfriendi* kandi-  
daadid teda pöösas oksendamas või  
äärekiivil magamas on näinud. Ja  
Peeter tunneb uhkust selle üle, et ei  
mäleta enam, kus või mida ta kelle-  
gagi tegi.

Ma saan täiesti aru, et minnakse  
peole või klubisse tantsima ja võe-  
takse mõni kokteil, et julgem oleks,  
aga miks on vaja igal nädalavahetu-  
sel väljas, tänaval viina juua? Kas  
Põlva elu on tõesti nii igav, et noortel  
muid ajaveetmise võimalusi ei ole?  
Paratamatult näeme kõrvalt, kuidas  
klassikaaslaste hinded langevad ja  
kuidas nad sellest ei hooli, sest palju  
tähtsam on võimalikult palju alkoholi  
kanda ja kui piisavalt raha on, siis  
paar „kommi“ hinge alla panna. Kui  
küsisin ühe Maiu käest, miks ta nii-  
moodi käitub, siis vastus oli  
„kambavaim“. Samas saab nimetatud  
neiu aru, et tema tegevus ei ole õige,  
ja et oleks võimalik oma elu hoopis  
paremini elada. Miks siis sellest nõia-  
ringist välja ei astuta? Kas need, kes  
rahulikult pealt vaatavad, kuidas sa  
oma elu rikud, saavad tõesti nii head  
sõbrad olla, et nende seltskonnast  
loobuda polegi võimalik? Tean juhtu-  
mit, kus noor tüdruk oli nii suures  
joobes, et ei suutnud suvalist noor-  
meest peatada endaga vahekorda  
astumast, ning needsamad sõbrad,  
kelle kambavaim jooma meelitas, on  
selle üle pärast kõval häälel naernud.  
Kas see neiu saab neid tõesti oma  
sõpradeks nimetada? Miks siis keegi  
talle appi ei läinud? Miks keegi teda  
ei kaitsnud? Ja mida võib tunda ni-  
metatud neiu tuttavatele otsa vaada-  
tes?

### Miks üldse tarbitakse alkoholi?

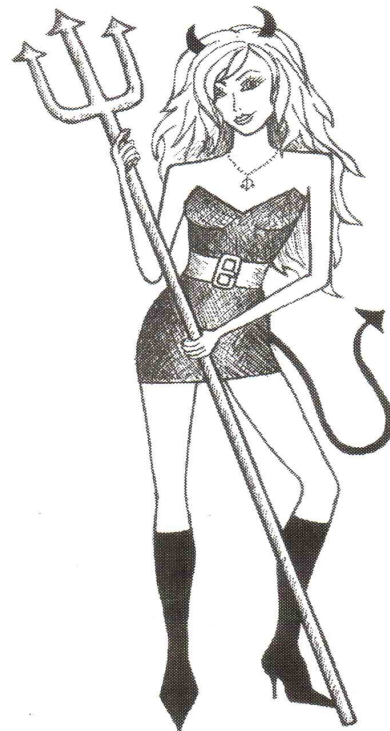
Mis selles head on? Kas keegi saab  
ausalt väita, et talle maitseb viin? Või  
on järgmised hommikul hea olla? Või  
pingutavad inimesed hoopis nelja-  
kümmeselt arstide vahet jooksmise  
poole, et maksadoonori ootenimekir-  
jas võimalikult kõrgele tõusta? Ja  
olgem ausad, milline inimene tahab  
endale abikaasat, ema või isa, kes  
suurest vägijooi lembusest tema  
peale karjub või kätt tõstab?

### Keda võime süüdistada?

Igale ebaseeldivale proble-  
midele otsitakse süüd-  
last. Niisiis, otsige süüd-  
last tänapäeva nooruse  
hukkaminekus. Kooli?  
Kodu? Eesti riik? Või äkki  
imekombel hoopis noored  
ise? Kooli sellise proble-  
mi juures süüdistada ei  
saa. Pigem on kool ja  
õpetajad alkoholi ohvrid,  
sest kannatavad õpilaste  
hinded ja õpetajad pea-  
vad toptelt vaeva nägema  
nende noorte abistamise-  
ga. Gümnaasiumis on  
võimalik õpilasi välja vi-  
sata, kuid ikkagi annavad  
õpetajad järele, kirjuta-  
vad selle kolme ära, loo-  
tuses, et õpilane tänu-  
heks edaspidi natuke roh-  
kem püüab. Ka õpetaja  
on inimene ja talle teeb  
haiget, kui tema pingutusi  
ei austata ja järgmisel  
aastal samamoodi peda-  
googide kaastundele loo-  
detakse. Osalt võib selli-  
ses olukorras süüdistada  
kodu, sest on ju alkoholi-  
sõltumuse geneetilise eelsoodu-  
musega haigus. Samas  
on ka kodused selle hai-  
guse ohvrid. Millisele  
emale meeldiks oma lapa-  
sele politseisse järgi min-  
na? Isegi kui tema ja lapa-  
se vahelised suhted ei ole kõige soo-  
jemad, on lapsevanemal oma järgla-  
se pärast häbi, ning laps võiks vaata-  
mata kõigele austada oma vanema  
pingutusi ja talle sellist ebaseeldi-  
vust mitte põhjustada. Ja milles süü-  
distada Eesti riiki? Alkoholi müügi  
piiramises? Kõikvõimaliku huvitege-  
vuse sponsoreerimises? Niisiis jääb  
järele vaid nooruk ise. Olles ise süü-  
di, et tal piisavalt iseloomu ja oidu ei  
ole vägijooigist eemale hoidmiseks, ja  
et abi ei otsita, või pakutud abi vastu  
ei võeta ning olles ise endale need  
sõbrad/joomakaaslased valinud. Sea-  
des reede õhtul sammud kultuurima-  
ja parkla poole, tõstes pudeli suule.  
Seega ollakse ise süüdi, kui narkooti-  
kumide vedamise eest oma surma-  
nuhtluse täideviimist mõnes lõuna-  
maa vanglas oodatakse. Kui noored  
on tõesti meie tulevik, siis on mul  
kohutavalt kahju, et tulevikus ülejää-  
nud maailm eestlased Ida-Euroopa  
marodööride ja retsidivistidega ühte  
patta võib panna.

### Mis on lahendus?

Mõni aeg tagasi telekanali TV3 uudis-  
tes kajastunud loos Põlvakate alko-



Võluv viinakuradike

holilembusest viitas linnavalitsuse  
liige Monika Adamson Mesikäpa halli-  
le, mis olla noorte huve silmas pida-  
des püsti pandud. Kui nii, siis miks  
meil isegi kehalise kasvatuse tunnis  
seal olla ei lubata? Õpetajate kom-  
mentaari sellele on, et „Kool ürib  
hoonet“. Kas Põlva linnavalitsus tões-  
ti leiab, et kõikidele noortele meeldib  
sporti teha, ja et kõik on selles nii  
osavad, et õnneks muud ei olegi va-  
ja? Enamalt jaolt nõutakse koolis  
siiski nii palju, et mitte väga sportli-  
kel noortel lihtsalt ei jätku füüsilist  
jõudu näiteks pallimänguks. Alterna-  
tiiviks on pakutud ka Kunsti- ja Muu-  
sikakooli, kuid mis jälle kahe silma  
vahele jäi, on see, et mõlemad nõua-  
vad tõsist annet. Mida teevad need,  
kellel viimasest vajaka jääb, need,  
kes koolis juba niigi hinnete nimel  
oma isiklikke vaimseid ja füüsilisi  
piire tõukavad? Ma sügavalt loodan,  
et kuskil linnavalitsuse sügavustes  
keegi selle probleemi kallal pead  
murrab ja sellele ka mingi mõistliku  
lahenduse leiab.

.....  
**Maria Kinnunen 11B**



## **Lisa 6. Persooniloo näide**

### **Intervjuu Heinar Tuulbergiga**

Teda teavad paljud, kuid samas ei teata temast palju. Ta on üks staažikaimaid õpetajaid meie koolis. Järgnev intervjuu loob mehest, kes on kujunenud juba peaaegu Wiedemanni kooli brändiks, võib-olla täpsema pildi. Kõiki tema vastuseid ei maksaks siiski tõena võtta.

**Mis te arvate, mis on teie populaarsuse põhjuseks?**

Ma olen siin koolis juba nii kaua olnud, et mõnele on selle aja jooksul mu nimi lihtsalt meelde jäänud.

**Kui kaua siis täpsemalt?**

Ma olen õpetaja olnud 26 aastat, kõik selle aja siin koolis. Wiedemanni Gümnaasiumil on nende aastate jooksul neli erinevat nimetust olnud.

**Kuidas sul peol käimisega lood on?**

Üldse ei meeldi, pigem meeldib vaikselt üksi olla. Kõik need peod, kus ma käinud olen, sinna on mind sunniviisiliselt tiritud. Koolis käin ma ka õpetamas ainult kohusetundest. Mulle ei meeldi vara tõusta, alati kui ma tõusen, mõtlen et Ameerika idarannikul on kell alles 1 öösel. Õhtuti võin veel käia, aga hommikud mulle ei meeldi. Asi on lihtsalt selles, et ma pean siia tulema, muidu ei tuleks ma eluilmast kooliuksest sisse ja mõned on ähvardanud ka, et kui ma ei tule, siis juhtub midagi.

**Miks sa seda tööd siis ära ei lõpeta?**

Üle-eelmine aasta proovisin, aga suve jooksul läks see meelest ja avaldus jäi toomata ning 1. september oleks liiga hilja sellest teatada olnud.

**Millal sa siis ikkagi meie armsast koolimajast ära plaanid minna?**

Nüüd ei lähe ma kuskile, enam te minust lahti ei saa. Tegelikult kahe aasta jooksul ei ole plaanis, aga pärast seda võin mõnel ootamatul põhjusel ära minna küll.

**Kas õpilased on sul külas ka käinud?**

Jaa, minu kunagine klass käis vist sünnipäeva puhul. Suur kamp inimesi oli.

**Mitme klassi klassijuhatajaks on teil au olnud olla?**

Praegune 11.M on viies klassitäis.

**Milline neist viiest su lemmik klass on?**

Nad kõik on nii erinevad olnud. Kokkuvõttes on nad kõik head inimesed...ma mõtlen siis kui nad juba kooli lõpetanud on. Minu kõige esimese klassiga olid pidevalt mingid probleemid ja pingelised suhted. Tol ajal oli selline raske aeg, et mina polnud veel kogenenud ja nemad olid väga hüperaktiivsed. Tagantjäreli mõeldes olid nad hästi hakkajad, võtsid kõigist ringidest osa jne. Ma mäletan, et siis oli näiteks Raamatusõprade ring ja igasuguseid muid aktiive.

**On sul mõni eriti meeldejääv õpilane olnud?**

On, aga nime ma ei ütle.

**Aga miks nad meelde on jäänud?**

Nad on hästi asjalikud olnud ja ei ajanud lolli juttu suust välja. Tegelikult jäävad mulle hästi meelde pätid ja need, kes hästi õpivad.

**Millal ja kuidas tuli sul mõte teha legendaarne veebisait [www.tuulberg.ee](http://www.tuulberg.ee)?**

Mõte tuli vist 1995ndal aastal, see kasvas välja mingitest kooli serveritest. See on väga põnev asi tegelikult, sisaldab lisaks korvpallivärgile veel ka materjali olümpiaadide ja majanduse kohta. Aga sellisel kujul nagu praegu, on lehekülgi umbes 2004ndast aastast.

**Sinu korvpallitreennid annavad mõtteainet, et miks sa hoopiski kehalise kasvatuse õpetajaks ei hakanud?**

Ma pole tegelikult eriti füüsiline inimene ega mingi aktiivne sportlane.

**Aga „Tuulu liiga“?**

See on huvitav. Viiendas või kuuendas klassis tegin kogu aeg tabeleid Kalevi korvpallimeeskonna seisude kohta. Aasta oli siis vist 1972 või 1973. Tegelesin selliste lollustega nagu palju korvide vahe oli ja mitmendal kohal Kalev nüüd on ja kui ta tõusis ühe koha võrra, tegin kohe uue tabeli. Põnev oli, tõesti oli. Vaatasin kõiki vanu Nõukogude Liidu 1957 ja 1959 aasta rahvastesportaktiivide, kuidas seal Eesti nais- ja meeskondadel läks, kellega nad mängisid, kuidas neil läks, mitu punkti vahe oli jne. See on huvitav, ma ei tea miks. Kui mul kooliajal olid kergetõustiku tunnid, siis ma vahel ei käinud kohal ja siis tabati mind raamatukogust ma vaatasin seal nõukogudeaegset mängude raamatut, uurisin kiiresti keegi jooksis.

**Sa tundud olevat hästi laia silmaringiga inimene. Tead justkui kõigest kõike, aga mis su enda lemmikvaldkonnaks on?**

Tegelikult ma ei tea ühtegi valdkonda hästi. Lemmikvaldkondi on kaks – korvpall ja majandus, täpsemalt aktsiaturud.

**Aga ajalugu?**

Ajaloo on mul kõva tagasilangus. Aasta-aastalt läheb järjest rohkem meelest ära, sest ma ei tegele enam nii palju sellega.



# Intervjuu

Auf Wiedermann

**Sa ju annad ajalootunde, kuidas sa siis sellega ei tegele?**

Ei jõua lihtsalt. Mul on selline situatsioon, et mul on neli või viis ainet korraga. Ajaloos on ka mitu eraldi alakategooriat. Ühes klassis annan veel filosoofiat, mis on eriti raske variant, sest ma ei jõua lihtsalt lugeda neid materjale. Seal peab pidevalt selle asja sees olema. Kui ma aasta mõne teemaga vahet pean, siis ma ei mäleta enam midagi.

**Mis eriala sa ülikoolis õppisid?**

Ajalugu, aga mingit pedagoogilist osa ma eraldi õppinud ei ole ja ei kavatse minna ka, sest ma olen siin juba piisavalt praktikat saanud.

**Su töölaud on üpris sassis, kuidas sa siit midagi üles leiad?**

Mul on arvutis samamoodi kõik asjad segamini. Asjade üles leidmisega on veidi raskusi küll.

**Aga miks sa korda ei tee?**

Suvevaheajal teen.

**Milleks need laual olevad kaks vana ajalehede hunnikut vajalikud on?**

Need on mul lugemata lihtsalt.

**Üks tüüpiline küsimus nüüd. Mis sul lemmik värv on?**

Punane, sest see ajab erguks inimesed, kui mul midagi punast seljast on, siis on õpilased ka kohe elavamad, mõni läheb isegi agressiivseks. Punane on ka võitluse ja vägivalda sümbol.

**Kuivõrd võitleja ja vägivaldne sa ise oled?**

Ei ole üldiselt, aga teatud situatsioonis võin muutuda küll.

**Oled kunagi kellegagi kakelnud ka?**

Ei ole, millestki jääb justkui puudu. Vahele mõtlen küll, et viskaks tahvilapiga kedagi. Kui mulle kallale on tahetud tulla, siis olen ära jooksnud tavaliselt. Üks juhtum oli selline, et kaks vene keelt kõnelevat tüüpi hakkasid tänaval mind provotseerima, aga ma olin tol hetkel erakordselt vihane, sest ma olin enne just pimedal tänavanurgal ühe magava kodutu naise otsa koperdanud ja siis ma rõõgatasin nende peale väga kõvasti ja mind jäeti rahule.

**Kas sa hoiad silma peal ka oma õpilastel, kes on rate'i või orkutisse omale kasutaja teinud?**

Jah, orkutisse vaatan sageli. Vaatan lihtsalt, et kes sinna registreerunud on ja muud säärast. Juuni alguses läks koolis lärmiks ja üks tuttav helistas ka Tartust, et minu kohta olevat sinna midagi üles pandud, mingi klubi loodud või midagi ja siis registreerusin ise ka, et asja lähemalt uurida. Üldiselt tundub Orkut.com tundub natuke intelligentsem koht kui rate.ee.

**Mida sa arvad õpilaste riietumisest?**

Päris paljalt ringi ei käida. Mõnel on natukene naba või selg paljas.

**On see õudne?**

Ei see ei ole õudne. Õpetajad küll räägivad, et ebaeetiline, aga mul on suhteliselt ükskõik. Ma ei ole ise ka eetiline, see ei ehmata mind.

**Mis ajast sul vuntsid on ja millal sa need ära ajad?**

Algusest peale.

**Mis tähendab „algusest peale“?**

Sellest ajast saadik kui kasvama hakkasid. Tegelikult on mul ülemine huul natuke kõver kuna ma olin omal ajal hokimaskita väravas ja ühel korral sain hokiliitriga vastu mokka. Vahepeal ajasin ma maha ka ega sellest midagi ei ole, aga endal hakkas imelik, et mis ma ikka ilma käin.

**Kas talvel lähevad vuntsid härma ka?**

Jaa, see mulle väga meeldib, eriti kui pikemad vuntsid on, sest kui see härmatis sulama hakkab on selline mahlakas olemine kohe, suunurgast vesi ja ila jooksevad. Muidu on kõva ja krõbiseb.

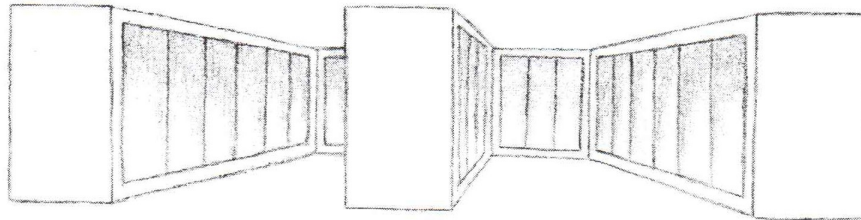
**On sul lõpetuseks mingeid soovitusi õpilastele?**

Olge täpsemad. Majanduses näiteks läheb väga täpsust vaja ja ka tulevastel töökohtadel, kui vea teed, pead jälle nullist alustama. Järeltööd mulle ka ei meeldi, õppige kõik kohe korralikult ära.

**Maris Saar**

## Kappidemaa

Sandra



Elas kord üks Kümnnendik, kes sai kooliaasta algul endale uue toreda kapi. Ta rõõmustas väga oma kapi üle ja ta polnud ainus. Igal võimalusel käis ta kapist oma asju toomas ja viimas. Kõik oli suurepärane: kümnnendikel oli lähedalt ruumi ja võimalust tunda end vabalt. Kuid ühel hommikul läks Kümnnendik kooli ja ta nägi uusi kappe. Ta oleks võinud ju teiste pärast rõõmu tunda, et nemadki said omale kapid, kuid ta ei suutnud, sest nende õnn oli tema õnnetus. Uuemad kapid võtsid teistelt ruumi. Enam ei saanud kümnnendik va-

balt garderoobis liikuda: kõik kohad olid inimesi täis. Enam ei saanud ta kohe enda kapi juurde, vaid pidi tihti ootama, kuni teised Kümnnendikud, kes temaga kapivahet jagasid, oma toimetustega valmis said. Kümnnendik ei olnud rahul pidevate umikutega ja otsustas, et midagi peab ette võtma. Kuid mida? Ise kappe nihutada ei saanud: need võisid ju ümber kukkuda ja kellelegi haiget teha. Ja ega neid kuskile nihutada polegi... Ühel päeval otsustas Kümnnendik, et räägib inimesega, kes võib ajast midagi jagada ja selleks inimeseks osutus

haldusjuht Külli Mänd. Temalt kuulis Kümnnendik, et neid uuemaid kappe pole lihtsalt kuskile mujale võimalik paigutada ja pinna puuduse tõttu tuli panna olemasoleva garderoobi täienduseks. Haldusjuht paigutas need nii hästi kui antud tingmustes võimalik oli. Kümnnendikku huvitas ka, mis saab nendest väikestest kappidest, mis inimesed on põhikoolis enestele ostnud ja tuli välja, et neid saab maha müüa näiteks neljandikele, kellel kappe pole (aga kii-rustage, sest kool võib teist ette jõuda). Üldiselt tuleb isiklikest kapikes-test teada anda Maren

Asumetsale. Kui maha müüa ei õnnestu, on suur tõenäosus, et kapp läheb vanarauaks või... kuhu iganes. Kui küsimused otsa said ja tuli aeg lahkuda, lisas haldusjuht, et tegelikult nägi ta palju vaeva ja tänas neid poisse, kes teda aitasid. Kui Kümnnendik enne oli rahulolematu ja tige, siis pärast vestlust tundis ta, et kõik ei olegi nii hull. Ta mõistis nüüd, miks asjad on nii nagu nad on. Kuid siiski ootab ta päeva, mil kõik on nii nagu aasta alguses, kui ruumi oli vabalt... Ning kui teda välja ole visatud, ootab ta siiani rahulikult oma gümnaasiumiaja lõpuni...